

INFORMÁTOR

SLOVENSKEJ ARCHEOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI PRI SAV

XIII/2001/2

NITRA

*OBSAH: Zjazd slovenských archeológov... • Aktuality • Spoločensko-vedecké podujatia • Výstavy • Spomíname
• Nové publikácie • Dôležité upozornenie • Informácie • Redakčná výzva.*

ZJAZD SLOVENSKÝCH ARCHEOLÓGOV 2001

Celoštátne podujatie Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV sa už tradične konalo 24.- 25. 4. 2001 v Nitre, pod záštitou Archeologického ústavu SAV, ktorý poskytol účastníkom priestor na pracovné i osobné stretnutia a bilancovanie výsledkov od predchádzajúceho zasadnutia. V prvej časti programu sa uskutočnilo Valné zhromaždenie SAS, na ktorom sa prezentovalo 90 členov. Jeho priebeh dokumentuje zápisnica, ktorú uvádzame v plnom znení:

Zápisnica z Valného zhromaždenia Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV, 24. 4. 2001 v Nitre

Program:

1. Otvorenie
2. Správa o činnosti a hospodárení v roku 2000
3. Správa revíznej komisie
4. Návrh činnosti a rozpočtu na rok 2001
5. Rôzne, diskusia
6. Záver

1. Predseda SAS pri SAV PhDr. Ján Rajtár, CSc. otvoril Zjazd slovenských archeológov 2001 a zároveň aj Valné zhromaždenie SAS pri SAV. V úvode zasadnutia si prítomní minútu ticha uctili pamiatku členov SAS zosnulých v uplynulom roku - Františka Javorského, PhDr. Bela Pollu, CSc., PhDr. Alojza Habovštiaka, CSc., PhDr. Jozefa Hromadu, CSc. a PhMr. Gustáva Stibrányiho. Plénum sa následne oboznámilo s návrhom programu rokovania, ktorý bol bez pripomienok schválený. VZ SAS pri SAV sa ako hosťiteľ a spoluorganizátor prihovoril riaditeľ AÚ SAV Prof. PhDr. Alexander Ruttikay, DrSc. a poprial všetkým úspešné rokovanie.

2. Správu o činnosti a hospodárení SAS v roku 2000 predniesli tajomníčka PhDr. K. Kuzmová, CSc. a hospodárka E. Ravingerová. Obidve správy boli VZ SAS pri SAV bez pripomienok schválené (bližšie pozri Informátor SAS 1/2001).

3. Správu revíznej komisie SAS pri SAV predložil PhDr. I. Kuzma. Uvedená správa bola VZ bez pripomienok schválená (pozri ďalej).

4. PhDr. K. Kuzmová predložila VZ návrh činnosti a rozpočtu SAS pri SAV na rok 2001, ktorý finančne podporila aj Rada vedeckých spoločností pri SAV. Návrh bol VZ bez pripomienok schválený (pozri ďalej).

5a. V rámci rôzneho PhDr. J. Rajtár, CSc. navrhol v mene výboru SAS pri SAV zvýšenie členských príspevkov pre študentov a dôchodcov do 70 rokov z doterajších 50,- na 100,- Sk a pre riadnych členov z doterajších 100,- na 200,- Sk. Z prítomných 90 členov sa 3 zdržali hlasovania, 1 bol proti. Uvedený návrh bol väčšinou hlasov schválený.

5b. V rámci všeobecnej diskusie sa PhDr. P. Šalkovský, CSc. prihováral za hľadanie ďalších ciest financovania aktivít SAS pri SAV.

5c. PhDr. E. Kolníková, DrSc. opäť upozornila prítomných na možnosť získania finančných prostriedkov na publikačné účely z Nadácie Antona Točíka.

List účastníkov VZ SAS pri SAV Výbore Národnej rady Slovenskej republiky pre kultúru a médiá

Vážený pán
Ján Budaj
podpredseda Výboru NR SR
pre kultúru a médiá
Národná rada Slovenskej republiky
Mudroňova 1
813 80 Bratislava

Nitra, 24. 4. 2001

Vec: Návrh zákona o ochrane pamiatkového fondu

Vážený pán podpredseda,

členovia Slovenskej archeologickej spoločnosti sa na svojom Valnom zhromaždení, konanom v Nitre dňa 24. apríla 2001 v rámci Zjazdu slovenských archeológov oboznámili s návrhom zákona o ochrane pamiatkového fondu, ktorý hodlá Ministerstvo kultúry SR v dohľadnej dobe predložiť na prerokovanie a schválenie do Národnej rady Slovenskej republiky.

Žiaľ predkladaný návrh zákona má z hľadiska potrieb zabezpečenia ochrany archeologického dedičstva v Slovenskej republike viaceré závažné nedostatky. Týkajú sa predovšetkým:

1. Celkovej koncepcie zákona, podľa ktorej budú plnohodnotnou súčasťou pamiatkového fondu len tie archeologické nálezy a náleziská, ktoré vyhlási Ministerstvo kultúry SR za kultúrne pamiatky, pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny, resp. o ktorých bolo začaté takéto konanie.
2. Pre ostatné evidované archeologické nálezy a náleziská nie je v zákone dostatočne precizovaný postup na ich adekvátnu ochranu najmä pri ich stále narastajúcom ohrození stavebnou alebo inou hospodárskou činnosťou, a to hlavne už pri príprave stavieb.
3. Návrh zákona vôbec nerieši aktívnu preventívnu ochranu neobjavených, a teda dosiaľ neevidovaných archeologických nálezov a nálezísk, a ani jej financovanie tak, ako k tomu Slovenskú republiku okrem iného zaväzuje článok 6 a článok 7, ods. i) Európskeho dohovoru o ochrane archeologického dedičstva.
4. Zákon ukladá stavebníkovi povinnosť nielen uhradiť náklady na financovanie výskumu, ale aj zabezpečiť oprávnenú osobu na vykonanie záchranného výskumu, pričom novozriadený Pamiatkový úrad a jeho regionálne úrady nebudú zabezpečovať, resp. vykonávať takúto činnosť, tak ako je to bežné v prípade takýchto odborných úradov vo viacerých krajinách Európskej únie. Zákon len predpokladá, že takúto činnosť bude vykonávať Archeologický ústav SAV a ďalšie oprávnené osoby - múzeá.

Pretože Ministerstvo kultúry SR pri tvorbe tohto zákona neakceptovalo tieto i mnohé ďalšie predložené výhrady, pripomienky a návrhy, a nie je ich ani možné všetky zhrnúť v tomto liste, dovoľujeme si Vám navrhnúť stretnutie zástupcov Slovenskej archeologickej spoločnosti s členmi Výboru NR SR pre kultúru a médiá, na ktorom by sme prerokovali problematiku ochrany archeologického dedičstva s cieľom vytvoriť taký zákon, ktorý by zabezpečil jeho uchovanie ako posolstvo a zdroj spoločnej pamäte pre nasledujúce generácie občanov našej krajiny.

S pozdravom

PhDr. Ján Rajtár, CSc.
predseda
Slovenskej archeologickej spoločnosti

Recenzie a etika vedeckej práce

Pred niekoľkými rokmi sme sa neúspešne pokúšali založiť etickú komisiu pri Slovenskej archeologickej spoločnosti - dnes by sme povedali " nebola politická vôľa". Napriek tomu si myslím, že o niektorých otázkach treba aspoň hovoriť, aby sme si potvrdili alebo upravili zatiaľ iba nepísané pravidlá akejsi archeologickej etiky v najširšom slova zmysle. Treba o týchto otázkach hovoriť tým skôr, že mladá nastupujúca generácia ich citlivo vníma a je len otázkou času, kedy začne s otvorenou kritikou (lebo skrytá už prebieha). Sebareflexia našej vednej disciplíny bude o to krutejšia, o čo neskôr sa začne. Mnohých z nás sa možno už nedotkne, lebo sa jej nedožijeme, pre ozdravenie vedeckého ovzdušia bude však nevyhnutná. K etike práce vedeckého spoločenstva by mala patriť aj diskusia o menej príjemných otázkach a nezakrývať problémy v mene akejsi vsearcheologickej solidarity.

Zvykli sme si merať úspechy našej vedy na základe nových objavov. To však je len čiastočné zhodnotenie. Archeológia je aj o tom, ako je materiál uložený, spracovaný, publikovaný a pod. V diskusiách so svojimi študentmi často narážame na niektoré neriešené problémy slovenskej archeológie, a verte mi, niekedy mi je ťažko ich vysvetľovať bez poškodenia jej dobrého mena.

Nechcem tu teraz širšie otvárať tieto otázky, chcel by som len poukázať na jeden fenomén, ktorý organicky patrí k zdravému životu každej vedeckej komunity. Je to oblasť kvalitnej verejnej vedeckej diskusie, ktorej absenciu pravdepodobne pociťujú aj mnohí z vás. Hovorím o verejnej diskusii, lebo kuloárová už existuje a celkom dobre sa jej darí. Konkrétne mám na mysli verejnú diskusiu vo forme recenzií. Domnievam sa, že aj písanie recenzií patrí k etike vedeckého bádania a malo by byť samozrejmom súčasťou práce každého archeológa pracujúceho v niektorej z centrálnych pracovísk. Nemám v úmysle vylučovať z tejto činnosti napr. menšie múzeá, vieme však, že je tam problém s prísunom literatúry či s možnosťou užšej špecializácie, ktorú si písanie kvalitných recenzií predsa len vyžaduje.

Teraz mi dovoľte moje úvahy podprieť niekoľkými číslami. Zamerám sa na slovenskú vedeckú spisbu medzi rokmi 1993 - 98, resp. jej odraz v recenziách v časopise Slovenská archeológia. Toto obdobie som si vybral preto, lebo so vznikom Slovenskej republiky vznikla aj povinnosť diskutovať o našich problémoch predovšetkým tu.

V uvedených rokoch vyšlo na Slovensku 32 mono-

grafických diel (nepočítam zborníky z konferencií), z ktorých boli v Slovenskej archeológii recenzované 3, slovom tri práce. Z týchto troch recenzií sú dve polemické až odmietavé. Nevieť či si môžem dovoliť zovšeobecňovať, ale zdá sa, že recenzie na práce slovenských autorov nepíšeme aj preto, že nechceme s nikým polemizovať a kaziť si dobré vzťahy s kolegami. Lebo, povedzme si úprimne, akékoľvek výčitky sa u nás vnímajú príliš osobne a nie každý dotknutý autor sa cez ne dokáže preniesť bez emócií. Takže diskusia vlastne absentuje, resp. sa prenáša do kuloárov.

Našlo by sa možno aj objektívne vysvetlenie tohto stavu. Sme malá vedecká komunita, niektorým problémom sa venuje len malý počet bádateľov, takže vlastne niet s kým diskutovať. Problémom našej malej komunity je aj skutočnosť, že sa viac -menej všetci poznáme a nemáme chuť vnášať do našich radov nejaké polemické tóny. Podľa môjho názoru však toto je tiež iba akási falošná archeologická solidarita a je na úkor bohatšieho a zaujímavejšieho vedeckého života.

Skúsím sa na problém pozrieť ešte z inej strany. Zo spomenutých 32 monografií pochádza z pera pracovníkov AÚ SAV 23. Možno pracovníci tejto inštitúcie tiež pociťujú istú solidaritu a nepovažujú za vhodné vyjadrovať sa kriticky k práci svojich kolegov. Možno o tom diskutovať, v každom prípade by bolo prirodzenejšie keby na spomenuté práce reagovali zamestnanci iných archeologických pracovísk. Tých však je výrazne menej, takže možno nestíhajú alebo proste nie sú na danú problematiku špecializovaní.

Ako z tohto bludného kruhu vykročiť správnym smerom? Domnievam sa, že by sme sa mali snažiť prekonať prílišnú solidárnosť na verejnosti a písať kritické, ale objektívne recenzie na práce svojich kolegov, bez ohľadu na to kde a na ako poste sú zamestnaní. Samozrejme písanie jednoznačne pozitívnych recenzií na prácu svojich najbližších spolupracovníkov považujem za neetické. Mali by sme si zvykať na konfrontáciu našej práce s fundovanými odbornými stanoviskami - bolo by to celému archeologickému bádaniu iba na úžitok.

Celkom na záver pripomínam, že niektoré seriózne vedecké časopisy organizujú diskusie alebo dokonca rozposielajú dôležité príspevky ešte pred ich uverejnením na komentovanie odborníkom zaoberajúcim sa danou problematikou.

U nás je to zatiaľ hudba budúcnosti - niekto by však mal vylúdiť prvé tóny.

Eduard Krekovič

Záchranný archeologický výskum na trase vodovodu Malé a Veľké Raškovce, okres Michalovce

Realizáciou stavby Oborín-prívod vody, trasa vodovodu Malé a Veľké Raškovce (dĺžka asi 3,1 km) bolo porušených 26 archeologických objektov v niekoľkých polohách.

V katastri obce Malé Raškovce, poloha Stredné konopianky, sa preskúmalo 10 sídliskových objektov. Z nich 8 bolo porušených výkopom ryhy. Prevažná časť objektov rámcovo patrí do doby bronzovej. Jeden z nich (objekt 5/2000) radí fragment asi bronzového závesku a zlomky keramiky do gávskej kultúry. Jediný neporušený objekt 6/2000 tvorili dve zahĺbené jamy oddelené pásom hlíny. Jedna z nich bola najskôr ohniskovou a druhá predohniskovou jamou. Obidve boli prepojené prieduchom. Preskúmaný bol aj stredoveký objekt z 10.-12. stor. a naň nadväzujúci z 13.-15. stor.

V polohe Záhumienky bolo preskúmaných 12 objektov z neolitu, staršej doby bronzovej (otomanská kultúra), mladšej doby bronzovej, doby laténskej (kelto-dácky horizont) a doby rímskej (2.-4. stor.). Najviac (8 objektov) bolo zo staršej fázy otomanskej kultúry. Ich výplň, okrem fragmentov keramiky

obsahovala praslen, kostenú a parohovú industriu a štiepanú kamennú industriu. Len sporadicky sa v zásype našiel materiál z neolitu a črep z doby rímskej. V jednom objekte mazanica deštrukcia závalom zasahovala do obydľia. Našiel sa v nej fragment nádoby z doby laténskej (kelto-dácky horizont). V inom objekte z mladšej doby bronzovej sa okrem keramických zlomkov nachádzala časť zvieracieho skeletu (pravdepodobne prežúvavca).

V chotári obce Veľké Raškovce, v polohe Pri potoku, vodovodná ryha prešla dva objekty. Jeden z nich obsahoval bližšie neurčiteľnú pravekú keramiky a druhý keramický materiál z doby bronzovej. V polohe Stredný dubík bola prebádaná len sídlisková vrstva z doby bronzovej. V polohe Nižný dubík bola preskúmaná kultúrna vrstva s nálezmi črepov kultúry s východnou lineárnou keramikou a potiskej kultúry a i dva objekty. Jeden z nich patrí gávskej kultúre a druhý obsahoval bližšie neurčiteľný praveký materiál. V polohe Veľký benčík sa zberom získala kamenná štiepaná industria z obsidiánu a limnokvarcitu.

J. Béreš - E. Horváthová

Predstihový výskum v Petrovanoch, okr. Prešov

Krátkodobý predstihový archeologický výskum v Petrovanoch v polohe Chmeľník bol vyvolaný výstavbou mosta a následnej regulácie prudkého ohybu cesty. Na odkrytej ploche (dĺžka 74 m a šírka 8-10 m) boli preskúmané 4 sídliskové objekty a jedna menšia jama. Pôdorysy objektov boli v dôsledku permanentného pôsobenia spodnej vody nepravidelného tvaru. Z dôvodu priesakov i nebezpečia úplného zaplavenia mohli byť preskúmané iba rezmi. V ich

výplni bolo len niekoľko fragmentov tenkostenných nádob z 12.-13. stor. Len výnimočne okrem črepov nálezový inventár dopĺňali uhľky a mazanica (objekt 2) a železná troska (objekt 3). V kultúrnej vrstve sa našiel úštep z radiolaritu a obsidiánu a v ornici novoveké črepy.

Výskumom bol zachytený západný okraj sídliska, ktoré pokračovalo východným smerom vo vyššie položenom teréne s prerušením súčasťou cestou.

J. Béreš

Záchranný výskum na juhovýchodnom okraji intravilánu Bratislavy-Rusoviec

Výskum v rokoch 1998-1999 prebehol v súvislosti s plánovanou výstavbou sídliska rodinných domov. Na vyvýšenej časti stavebného pozemku sme na ploche 6700 m² preskúmali sídliskové objekty z doby bronzovej, laténskej a rímskej, z obdobia sťahovania národov a zo stredoveku. O najstaršom osídlení polohy v dobe bronzovej informoval PhDr. Juraj Bartík. Na ploche sme odkryli skupinu kolových jám, ktoré tvoria málo prehľadné zoskupenia. Predbežne sa podarilo identifikovať pôdorysy troch kolových stavieb. Keramiky z doby bronzovej patrí takmer výlučne do staršieho stupňa popolnicových polí. Na osídlenie lokality v staršej dobe bronzovej poukazuje zásobnica patriaca do okruhu Maďarovce-Böheimkirchen-Věteřov.

K najzaujímavejším výsledkom výskumu je preskúmanie časti opevneného areálu z neskorej doby laténskej. Ohraničovala ho priekopa hrotitého tvaru a dnes už zaniknuté riečne rameno. Z tohto obdobia sme okrem priekopy zistili len dva zahĺbené príbytky. Jediný objekt z doby rímskej svedčí o tom, že v tomto období nebola poloha trvalejšie osídlená. Až v 5. storočí tu vznikla menšia germánska osada, z ktorej sme preskúmali dva príbytky šesťkolovej konštrukcie s kolmi v rohoch, šesť zásobných jám a výrobný objekt. Stredoveké osídlenie reprezentujú plytko zahĺbené chaty s ohniskami z 10. - 12. storočia a o niečo mladší príbytok zahĺbený do výplne zaniknutého riečneho ramena.

I. Bazovský

Sídliisko z laténskej doby v Rakoviciach

Formou posteru bol prezentovaný záchranný výskum v Rakoviciach, okres Piešťany, poloha Rakovický háj. Lokalita sa nachádza na miernej vyvýšenine (190 m n. m.), ktorá klesá k sútoku dvoch potokov (184 m n. m.) vytvárajúcich klin. V týchto miestach stál ešte v nedávnej minulosti tzv. Waldhofov majer. Obecný úrad Rakovice tu realizoval skládku odpadov a stavbu prevádzkového dvora. Jednotlivé etapy výstavby sledovala PhDr. D. Staššiková, ktorá upozornila na narušenie sídiskových objektov. Po vzájomnej dohode sa záchranný výskum uskutočnil v auguste r. 2000 pod vedením autoriek príspevku. V hornej časti plochy boli existujúce zvyšky starších budov pred začatím stavby splánované a prekryté navozenou zeminou (ílom). Spodná časť lokality (klin pri sútoku potokov) bola v čase nášho príchodu upravená pre skládku. Preskúmané dva sídliskové objekty datujeme do včasnej laténskej doby do rozhrania HD a LTA. Bola to zahĺbená chata a jama neznámeho účelu.

G. Březinová - L. Benediková

AKTUALITY

Projekt: "Centrá a provincie antického sveta"

Katedra klasickej archeológie Trnavskej univerzity v Trnave v spolupráci s Ústavom pre klasicкую archeológiu Viedenskej univerzity získali v rámci bilaterálneho programu Akcia Rakúsko-Slovensko (SAIA-SCTS) podporu na projekt "Centrá a provincie antického sveta". Jeho program bol určený predovšetkým študentom klasickej archeológie TU v Trnave, na obohatenie ich študijného programu o cyklus odborných prednášok prezentujúcich najnovšie výsledky archeologického bádania a terénnych výskumov v Stredomorí, Pričernomorí, na Blízkom Východe a na severných hraniciach Rímskej ríše. V októbri a novembri 2001 odzneli v rámci neho nasledujúce prednášky (v nemeckom jazyku):

- Klára Kuzmová: Auxiliárny tábor na severopanónskom limite: Iža (Kelemantia) - predmostie légiového tábora Brigetio.

- Marie Dufková:
Grécke keramické výrobky v severnom Pričernomorí..

- Sabine Ladstätter:
Tzv. "Hanghaus 2" v Efeze.

- Anton Bammer:
K včasnej architektúre v Artemisii v Efeze.

- Andreas Schmidt-Colinet:
Nové archeologické výskumy v Palmyre.

- Sonja Jilek:
Noricko-panónsky limes a jeho vývoj - problémy, stratégie a perspektívy vedeckého bádania.

Texty uvedených prednášok budú publikované v samostatnom zborníku, ktorý bude slúžiť ako študijný materiál nielen poslucháčom klasickej archeológie oboch univerzít, ale aj študentom blízkych odborov a širšiemu

Jupiter Dolichenus v Tullne
(foto: I. Kvetánová)

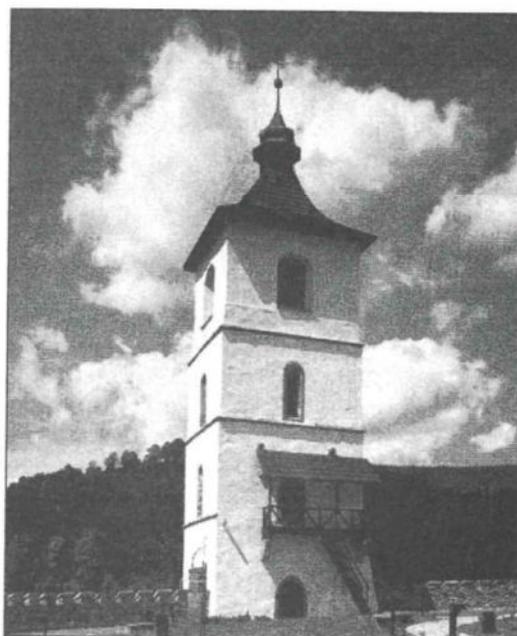
O odborný výklad sa okrem profesionálnej sprievodkyne postarali najmä pracovníci zainteresovaných inštitúcií - Mgr. Róbert Malček (Lesnícke a drevárske múzeum, Zvolen), PhDr. Marta Mácelová, PhDr. Marián Bovan a Prom. hist. Milan Šoka (Stredoslovenské múzeum, Banská Bystrica). Na záver dňa odzneli prednášky zamerané na výsledky regionálneho archeologického, numizmatického a historického bádania:

- Róbert Malček: Výskum pravekého sídliska vo Zvolene-Lieskovci.
- Marta Mácelová: Výsledky výskumu slovanských lokalít Zvolen-Priekopa a Môľová.
- Ján Hunka: Význam nálezov mincí zo stredoslovenského regiónu.

Posledný deň čakala na účastníkov starobylá Banská Štiavnica - s bohatou históriou a pamiatkami, kde navštívili aj stálu expozíciu Slovenského banského múzea a galérie. Odborným slovom ich sprevádzali Mgr. Mária Čelková a Mgr. Michal Šimkovic. Trojdňové podujatie uzavrela skrátaná prehliadka reprezentačných priestorov kaštieľa vo Svätom Antone s unikátnymi zbierkovými predmetmi.

Napriek náročnému programu, organizátorov zaiste potešil mimoriadny záujem maďarských kolegov o archeologické a historické pamiatky dolného a stredného Pohronia, ktorý sa prejavil veľkým počtom účastníkov a ich vynikajúcou znalosťou navštívených pamiatok. Treba dodať, že sa to netýkalo iba popredných bádateľov - archeológov, historikov a umenovedcov, ale aj sprevádzajúcich osôb, mimoriadne dobre pripravených na odbornú exkurziu. Za všestrannú organizačnú pomoc a zvlášť za náročné tlmočenie patrí vďaka okrem menovaných kolegov aj PhDr. Ivete Kaczarovej a Mgr. Rozálii Kustárovej. Svojou aktívnou účasťou a ochotou sa nemalým podielom zaslúžili o úspešný priebeh tohto priateľského medzinárodného podujatia.

K. Kuzmová

Kremenica

Medzinárodné kolokvium a výstava Gotické a renesančné kachliarske umenie v Karpatoch

Spolok na ochranu kultúrnych pamiatok v Trebišove Arx Paris (predseda PhDr. Ján Chovanec) vďaka podpore Karpatskej nadácie (riaditeľka pre Slovensko p. Laura Dittel) a Ministerstva kultúry SR (p. minister Milan Kňažko) pripravil v dňoch 18. - 20. októbra 2001

projekt Gotické a renesančné kachliarske umenie v Karpatoch. Projekt pozostáva z dvoch hlavných častí - výstavy gotických a renesančných kachlíc z 15. - 17. storočia a z medzinárodného kolokvia archeológov a historikov umenia, ktorí sa venujú historickému kachliarstvu.

Výstava Gotické a renesančné kachliarske umenie v Karpatoch bola verejnosti sprístupnená slávnostnou vernisážou dňa 18.10.2001 v kaštieli Vlastivedného múzea v Trebišove. Ján Chovanec, autor výstavy a projektu kolokvia, v úvodnom príhovore oboznámil prítomných - predstaviteľov mesta, hostí zo zahraničných i slovenských múzeí a vedeckých ústavov i širokú verejnosť - o nálezoch kachlíc z hradov, kláštorov, kaštieľov a stredovekých miest východného Slovenska.

Výstava pozostáva z pätnástich výstavných

celkov (vitrín), v ktorých je celkovo 256 exponátov: 1. Grafické návrhy na kachľové pece z 19. storočia z Levoče (Slovensko), 2. Grafický návrh, model kachľovej pece a kachlice z 19. storočia z Levoče, Spišského Podhradia a Borše (Slovensko). V ďalších vitrínach sú gotické a renesančné kachlice z týchto lokalít: 3. Banská Bystrica (Slovensko), 4. Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Hrad Sitno, Hrad Slovenská Lupča (Slovensko), 5. Hrad Liptov, Liptovská Mara (Slovensko), 6. Hrad Paríč v Trebišove (Slovensko), 7. Košice (Slovensko), 8. Hrad Paríč v Trebišove (Slovensko), 9.-10. Kláštorisko v Slovenskom raji (Slovensko), 11. Kaštieľ Borša, Kaštieľ Veľaty, Hrad Brekov (Slovensko), 12. Bedziemyśl, Jaroslaw (Poľsko), 13. Biecz, Lańcut (Poľsko), 14. Hrad Füzér (Maďarsko), 15. Pácin, Sárospatak, Szerencs (Maďarsko). V dňoch 18.-20.10.2001, v čase konania kolokvia, boli na výstave prezentované aj postery z hradu Wawel v Krakowe (Poľsko) a z Lvova (Ukrajina).

Kachlice na výstavu poskytl tieto múzeá a vedecké ústavy: Pamiatkový ústav Banská Bystrica, Stredoslovenské múzeum Banská Bystrica, Slovenské banské múzeum Banská Štiavnica, Kaštieľ Borša, Vihorlatské múzeum Humenné, Kartuziánsky

najnižšie položenom mieste na Slovensku (nadmorská výška 94 m). Exkurzia bola zakončená prehliadkou pivníc zo 16. a 17. storočia vo Viničkách.

20.10.2001 sa uskutočnila celodenná exkurzia na území dvoch štátov - Slovenska a Maďarska. Exkurzia sa začala návštevou archeologicky preskúmaného a pamiatkovo obnoveného románsko-gotického kostola v Malej Bare. V Borši - rodisku Františka Rákócziho II. - si účastníci exkurzie prezreli výsledky archeologického výskumu v areáli renesančného kaštieľa. V Maďarsku sa pokračovalo návštevou neskororenesančného opevneného kaštieľa v Pácine; v jeho interiéri sú rekonštrukcie troch kachľových pecí. V neďalekej obci Karcsa nasledovala prehliadka románskeho kostola z 12. storočia. Pekné počasie spríjemnilo popoludňajší výstup na hrad Füzér. Exkurzia končila návštevou Rákócziovského hradu a opevneného gotického kostola v Sárospataku.

J. Labuda, J. Hoško, R. Krajčák a J. Chovanec na exkurzii v Pácine

Exkurzie na území Slovenska viedol J. Chovanec, v Maďarsku G. Tomka z MNM v Budapešti a J. Chovanec.

Na záver kolokvia jeho účastníci vydali vyhlásenie, ktoré za každú zúčastnenú krajinu podpísal jeden z bádateľov. Ocenili v ňom prínos kolokvia pre ďalšie bádanie v oblasti stredovekého a včasnónovovekého kachliarstva a vyjadrili podporu ďalšiemu konaniu tematicky obdobne zameraného stretnutia v perspektíve dvoch až troch nasledujúcich rokov.

J. Chovanec

Celoštátna súťaž študentských prác v odbore archeológia

Tvorivé pracovné úsilie študentov archeológie troch slovenských univerzít - J. A. Komenského v Bratislave, Konštantína Filozofa v Nitre a Trnavskej univerzity v Trnave vyvrcholilo 7. júna 2001 celoštátnym kolom Študentskej vedeckej a odbornej činnosti, ktoré sa uskutočnilo na Katedre archeológie FiF UK v Bratislave. Členovia poroty - zástupcovia uvedených pedagogických pracovísk ocenili dosiahnuté výsledky a odhodlanosť všetkých zúčastnených a tri najlepšie práce aj knižnými darmi. Súťaže sa zúčastnili:

- Ivanič, Peter (4. ročník, UKF Nitra):
Vývoj osídlenia stredného Pohronia od začiatku doby rímskej až do konca 13. storočia.
- Beljak, Ján (3. ročník, TU Trnava):
Osídlenie Zvolena v dobe rímskej.
- Koóšová Petra (3. ročník, UK Bratislava):
Pohreby detí v dobe rímskej na Slovensku.
- Šuteková, Jana (3. ročník, UK Bratislava):
Predmety kultového charakteru na pohrebiskách doby rímskej.
- Grznár, Peter (3. ročník, UKF Nitra):
Vampirizmus na pohrebiskách z územia Slovenska v období avarského kaganátu.
- Plávka, Igor (2. ročník, UK Bratislava):
Problematika amuletov v ranom stredoveku.

Ako najlepšie boli vyhodnotené prvé tri z uvedených prác. Hoci ich témy neboli vopred usmernené, väčšina z nich bola zhodou okolností zameraná na jednej strane na dobu rímsku a na druhej strane na nadstavbové jamy v súvekých spoločnostiach. Iste nie náhodou sa súťaže zúčastnili najmä poslucháči 3. ročníkov, ktorí už majú isté odborné vedomosti a skúsenosti a spracovanie vybranej témy je pre nich nesporne dobrou prípravou k diplomovej práci. Zostáva len veriť, že náročný študijný program a všestranná vyaženosť študentov ich neodradia ani v budúcnosti od účasti na podobných podujatiach.

K. Kuzmová

XXXIII. medzinárodná konferencia archeológie stredoveku

V dňoch 17.-21. septembra 2001 sa v Panské Lhote a Brtnici na juhovýchodnej Morave uskutočnila XXXIII. konferencia archeológie stredoveku. Podujatie zorganizoval Ústav archeologie a muzeologie FF Masarykovej univerzity v Brne pri príležitosti 20. výročia zahájenia archeologických výskumov hradu Rokštejna. Vzhľadom na zameranie Informátora sa venujem najmä referátom zo Slovenska.

Hlavnou témou boli hrady a ich úloha v stredovekom vojenstve a osídlení. Konferencie sa zúčastnilo viac ako 120 bádateľov z Čiech, Moravy, Poľska, Rakúska a Slovenska. Potešiteľné je, že nápadne stúpol počet zástupcov zo Slovenska a to najmä z radov najmladšej generácie. Počas piatich dní odznelo temer 80 referátov a v súlade s tradíciou bol jeden deň venovaný exkurzii po múzeách a archeologických náleziskách širšieho okolia.

Úvodom do konferencie boli štyri rozsiahlejšie referáty. Ich jednotiacim prvkom bola popisnosť. Chýbal kritický rozbor stavu výskumu hradov tak v Čechách, ako aj na Morave a na Slovensku. T. Štefanovičová prehľadnou formou predstavila doterajšie výsledky slovenského bádania hradišiek a hradov. Nádej vzbudzoval najmä titul referátu M. Plačka a M. Báleka *Nad moravskými hrady*. Nešlo však o zamyslenie sa nad výskumom moravských hradov, ale o prezentáciu pútavých leteckých pohľadov na tri desiatky moravských hradov. Referát L. Kajzera o najstarších jagellonských hradoch bol v jeho neprítomnosti čítaný a bez obrazovej sprievodnej dokumentácie. Neobjavil sa ani náčrt úloh stredovekej archeológie pre najbližšie obdobie, ani polemika nad množstvom nepublikovaných výskumov a pod. Na záver úvodných referátov Z. Měřínský v ucelenej forme predstavil najvýznamnejšie výsledky dlhodobých výskumov na hrade Rokštejn.

Začiatok druhého dňa bol poznačený štrajkovaním premietacej techniky. Preto referujúci A. Ruttkay (*Hrady na strednom Pohroní a ich stredoveká funkcia*), M. Bóna a J. Lukačka (*Úloha hradov horného Ponitria a Požitavia pri obrane osídlenia územia do konca 14. stor.*) nemohli doložiť svoje tézy pripravenou obrazovou dokumentáciou. Najmä v druhom referáte sa táto nevýhoda ukázala zvlášť závažnou. Následne sa už podarilo zabezpečiť novú premietaciu techniku a konferencia sa dostala do správnych koľají. J. Labuda (*Hrady Štiavnických vrchov, ich funkcia a vzájomné interakcie*) zaujímavou prezentoval výsledky archeologického výskumu v kombinácii s analýzou historických prameňov. Referát J. Hunku (*Historický význam nálezov mincí zo slovenských hradov*) bol skôr sumarizáciou publikovaných nálezov. Určite by stálo za to snažiť sa viac zamerať na zmysel týchto nálezov, prípadne na riešenie ekonomických vzťahov hradu a ostatných súčastí stredovekého sveta na základe nálezov mincí. Zaujímavú diskusiu vyvolal referát V. Razíma (*K problematike mestských hradů v Čechách*). Ukázalo sa, že odborná obec zďaleka nie je jednotná v tom, ako definovať mestský hrad (patriaci mestu, alebo umiestnený v meste, atď.). K najkvalitnejším referátom patrilo dozaista fundované zamyslenie *Česká kastelologie na rozcestí* (P. Kouřil - M. Wihoda). Ako to už pri tejto bádateľskej dvojici býva zvykom, bol výsledkom excelentnej spolupráce archeológa a historika, ktorá je viac výnimkou, ako pravidlom tak v slovenskej, ako aj v českej stredovekej archeológii. Navyiac autori aj predložili námety do diskusie o smerovaní výskumov či už terénnych, alebo teoretických a o možnostiach a hraniciach interpretácie archeologických výskumov a prieskumov.

Ďalší úsek konferencie bol venovaný stredovekému vojenstvu, rytierstvu, výzbroji a výstroji. Nové prístupy k interpretácii archeologických, ale i historických prameňov opätovne deklaroval M. Slivka (*Symbolika výstroja a výzbroje stredovekého rytiera*). Jeho snahou bolo preniknúť do duše stredovekého človeka a definovať úlohu vojenských artefaktov ako symbolov v jeho myslení. M. Huťka (*Ochranná zbroj v stredoveku - technológia a funkcie*) vo veľmi skratkovitej a celoeurópsky zameranej prednáške predstavil základné typy ochrannej výstroje a zbraní v stredoveku.

Nosnou témou ďalšej časti bol stredoveký hrad, jednotlivé lokality a ich výskum. Úvodom M. Hanuliak (*Interpretačný prínos z výskumu vo Vlčkovciach*) zaujímavým spôsobom doložil možnosti vyčerpávajúcej analýzy rozsahom menšieho archeologického výskumu. P. Bednár a M. Samuel (*Vývoj paláca Nitrianskeho hradu vo svetle archeologického výskumu*) doplnili svoju prednášku pútavými plánmi, avšak v množstve informácií chýbal zjednocujúci a sumarizujúci prvok. Spolupráca archeológa, historika a architekta sa priaznivo odzrkadlila na prednáške o opevnení mestského hradu v Banskej Bystrici (L. Fillová - M. Mácelová - M. Šimkovic). Na druhej strane vyvstala otázka, či je účelné vykonávať systematické výskumy na neohrozených archeologických náleziskách. Podobná situácia sa zopakovala aj pri informácii o výskume na zámku Víglaš dokladajúcom jeho vývoj v 14. - 16. stor. (V. Hanuliak - R. Ragač), kde bol deklarovaný nedostatok finančných zdrojov na záchranu stojacich architektur a zároveň rad výskumov neohrozených polôh. Stredoslovenský cyklus zakončila M. Smoláková s pútavými objavmi nástenných malieb zo zvolenského hradu. Ďalšie referáty v závere druhého, resp. na úvod tretieho dňa sa venovali najmä konkrétnym výskumom fortifikácií rôznych druhov na Morave v Sliezsku a v Čechách.

Ďalší polden bol venovaný mestským opevneniam a výskumu miest, mestečiek a profánnej architektúre. Spomedzi viacerých referátov treba vyzdvihnúť najmä priblíženie výsledkov archeologického výskumu Katovej bašty v košickom opevnení v r. 1997/1998 (J. Duchoň - D. Gašaj). Vypreparovanie nálezových situácií v porovnaní s dobovými vyobrazeniami umožnilo podrobne rekonštruovať postup výstavby opevnenia. Nové poznatky o vývoji ranouhorskeho komitátneho sídla Starý Tekov, kde sa po niekoľkodesaťročnej odmlke opätovne uskutočnil menší záchranný výskum predstavili E. Fottová a P. Bednár.

Ako to už býva, veľkej pozornosti sa tešila panelová diskusia. Skúsenosť ukazuje, že práve pri nej prebieha najintenzívnejšia a najefektívnejšia výmena názorov jednotlivých bádateľov. Zo Slovenska to boli témy: *Nález*

reliéfných kachlíc z premonštrátskeho kláštora v Šahách (S. Katkin - T. Pálinská), Prieskum a inventarizácia archeologických detailov hradov Divín a Šomoška (E. Hrašková), Renesančná keramika z hradu Topoľčianky; Novšie nálezy stredovekých studní na západnom Slovensku (M. Ruttkay), Výskum stredovekej osady v Zlatých Moravciach (J. Ruttkayová - M. Ruttkay). Spomedzi českých a moravských „panelov“ to bolo najmä predstavenie stavebnej rekonštrukcie neskorogotickkej kachľovej pece na hrade Lipnice n. Sázavou. Autori podrobne popisali technologický výrobný postup pri tvorbe jednotlivých článkov, ako aj proces stavby funkčnej pece.

Po troch prednáškových dňoch sa konala celodenná exkurzia. Jej kvalitu zvýšilo príjemné jesenné počasie. K najzaujímavejším zastávkam patrili Stonaňov (ranogotický kostol s karnierom), Kostelec (kostol sv. Kunhuty), hrad Roštejn (vrátane expozície Muzea Vysočiny), hrady - zrúcaniny Janštejn a Šternberk a prehliadka prekrásneho mesta Telč, vrátane prehliadky zámku a múzea. Po namáhavom dni prišiel vhod perfektne zabezpečený spoločenský večer, ktorý bol vhodným miestom na výmenu nielen odborných názorov, ale aj utuženie priateľských kontaktov. Pravidelným oživením posledných ročníkov konferencie je vyhlasovanie ceny Archeologického ústavu Akadémie vied ČR určenej pre najlepšie referáty študentov. V tomto roku bola udelená J. Krejsovej reprezentujúcej domácu (brnenskú) univerzitu. Azda by bolo užitočné o vypísaní podobnej súťaže uvažovať aj na Slovensku.

Záverečný deň bola ústrednou témou stredoveká sakrálna architektúra, vidiecke sídliská a hmotná kultúra. Z naplneného programu je potrebné upozorniť najmä na referát približujúci unikátny náleзовý súbor z patricijského domu v Bratislave (J. Hoššo - B. Lesák - B. Resutík). Najmä keramika je pozoruhodná a jej publikovanie bude prínosom pre celú stredodunajskú stredovekú archeológiu. Vždy veľký záujem vyvolávajú prednášky konzervátorov-reštaurátorov. V tomto ohľade nesklamala M. Bravermanová (*Textilie z tumbý Přemysla Otakara II*), ktorá dokázala, ako sa dajú mnohé zaujímavé informácie vydolovať z podrobnej analýzy unikátnych textílií.

Na tomto mieste sa núka otázka, ako ďalej s konferenciou. Ukazuje sa, že v budúcnosti by mal byť kladený zvláštny dôraz na úvodné referáty, ktoré by mali byť vyhotovované na objednávku organizátorov. Medzi prednášané referáty by mali byť zaradené výlučne referáty týkajúce sa určenej témy. Ostatné by mali byť zaradené do panelovej diskusie. Takto by mal priebeh rokovania dynamickejší spádať a mohol by sa vypustiť málo efektívny rokovací deň piatok.

Záverom treba zdôrazniť, že organizátori sa svojej úlohy zhostili na výbornú a zaslúžia si srdečné poďakovanie. Svoj diel na úspešnom priebehu konferencie má dozaista aj podpora starostov obcí Panská Lhota, Brtnice a Kostelec, ako aj mnohých ďalších sponzorov. Vedecká, ale i spoločenská úroveň podujatia zostanú isto v pamäti všetkých účastníkov. Už dnes sa možno tešiť na ďalšie číslo zborníka referátov z konferencie (*Archaeologia historica*) a na ďalšie stretnutie archeológov stredoveku, ktoré sa uskutoční na jeseň r. 2002 v Opave na severnej Morave a nasledujúce v r. 2003 na východnom Slovensku.

M. Ruttkay

Postrehy z konferencie

Účastníci konferencie z archeologických, pamiatkových a múzejných pracovísk a vysokých škôl z Českej a Slovenskej republiky, Poľska, Rakúska a Nemecka predniesli 51 referátov, zameraných na stredoveké hrady a ich úlohu v osídľovaní, procese, vojenskej funkcii, problematiku stredovekého vojenstva a rytierstva, výzbroje a výstroje. Posledný okruh vystúpení bol venovaný sakrálnaj architektúre, stredovekej dedine a hmotnej kultúre. V panelovej diskusii sa prezentovalo 8 príspevkov.

Súčasťou konferencie boli sprievodné podujatia: prehliadka Hoffmannovho múzea a zámku v Brtnici, vernisáž výstavy "20 rokov archeologického výskumu hradu Rokštejn" v Dome u Valdštejnu a peší výstup na zrúcaninu hradu Rokštejn, spojený s obhliadkou lokality a prezentáciou výsledkov archeologického výskumu v teréne.

Celodenná exkurzia umožnila účastníkom spoznať vybrané kultúrne pamätihodnosti a archeologické lokality jihlavského regiónu. Výborne zostavený program exkurzie s vytlačeným sprievodcom, ktorý spracovali Z. Měřinský a M. Plaček bol dobrou pomôckou pre všetkých zúčastnených. V sprievodcovi boli podrobne spracované jednotlivé navštívené lokality spolu s plánmi a literatúrou o nich a zároveň prílohou boli aj podrobné informácie o významných pamiatkach Jihlavska, popri ktorých viedla trasa exkurzie. Tá začala prehliadkou neskororománskeho kostola sv. Václava a karnera Sv. Trojice v Stonaňove. Pokračovalo sa návštevou Kostelca a prehliadkou výstavky o pamiatkach z gotického kostola sv. Konhuty a renesančného zámku Třešť. Dlhší čas bol venovaný prehliadke hradu Rokštejn v kat. území Doupě, ktorý je postavený na žulovom brale s unikátnym 28 m vysokým bergfritom, trojtraktovým poschodovým gotickým palácom, ktorý bol v období renesancie prestavaný. Po rozsiahlej rekonštrukcii tu bola v r. 1969 umiestnená stála umeleckohistorická expozícia Muzea Vysočiny v Jihlave. Poobede pokračovala exkurzia prehliadkou zrúcanín hradov Janštejn a Šternberk. Záver patril prehliadke renesančného zámku Telč a mesta zapísaného v zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

Na záverečnom spoločenskom večere boli vyhodnotené výsledky konferencie a dohodlo sa miesto konania konferencie v roku 2002, ktorým bude Opava v Českej republike.

M. Mácelová

6. kolokvium "Období popelnicových polí a doba halštatská"

V dňoch od 25. do 27. septembra 2001 sa v Litoměřiciach v Českej republike uskutočnilo ďalšie medzinárodné pracovné stretnutie archeológov. Bolo venované, rovnako ako predchádzajúce stretnutia, stavu bádania a novým výskumom realizovaným v posledných rokoch a zameraným na osídlenie popelnicových polí a doby halštatskej v priestore Českej a Slovenskej republiky. V tomto roku bolo však prednesených tiež viacero príspevkov zameraných na všeobecnejšie zhodnotenie zistených poznatkov. Podujatie zorganizoval Ústav archeologické památkové péče (ÚAPP) severozápadných Čiech v Moste.

V úvodnom referáte sa L. Jiráň zaoberal topografiou kultúrnych impulzov. Upozornil na dôležitú úlohu komunikácií pravekého obchodu z tohto hľadiska. Následne sa prejavila unifikácia niektorých bronzových nálezov, pohrebného ritu a pod. M. Čižmář sa venoval prejavom východných vplyvov na Morave v neskoréj dobe bronzovej a v dobe halštatskej. Uviedol nové nálezy spôn, bronzových prevliečok opaska, keramiky s typickými prvkami. L. Smejtek uvažoval nad možnosťami poľnohospodárstva v mladšej dobe bronzovej pričom dospel k názoru, že obhospodarované polia boli už v tejto dobe hnojené. E. Mírošayová uviedla nálezy keramiky s perforovaným okrajom zo Slovenska. Za pôvodnú oblasť výskytu týchto nádob považuje priestor východne od Karpát. R. Kujovský upozornil na prejavy kultúrnych kontaktov stredodunajských a lužických popelnicových polí na pohrebisku v Zlatých Moravciach v mladšej a neskoréj dobe bronzovej. Zdôraznil spoločné osídlenie regiónu a podľa nálezovej situácie niektorých hrobov predpokladal tiež existenciu párových, kultúrne zmiešaných rodín.

M. Ernée rozoberal stratigrafiu vrstiev z doby bronzovej v Prahe - Záběhlích. Zároveň uviedol mimoriadny nález žarnova datovaného už do neskoréj doby bronzovej. Z. Stegmann-Rajtár uviedla nálezy fragmentov prilieb doby halštatskej z hradísk v Smoleniciach a Prašniku na Slovensku. Zároveň rozoberala početnosť týchto nálezov v príslušných častiach Európy a zvažovala smery kultúrnych kontaktov, ktoré nálezy prilieb v tejto dobe naznačujú. M. Dobeš referoval o výskume pohrebiska z doby bronzovej u Straškova okr. Litoměřice. Hroby umiestnené do prerušených kruhových žľabov boli podnetom k úvahám o ohraničení priestoru pohrebných obradov a možno až neskoršom budovaní mohylky. Skupinu referátov o hradiskách začali O. Chvojka a P. Hrubý súhrnom o hradiskách a výšinných sídliskách mladšej a neskoréj doby bronzovej v južných Čechách. J. Prostředník referoval o osídlení Trosek v mladšej dobe bronzovej. Tému ukončil R. Korený správou o nových výskumoch a poznatkoch o hradisku Plešivec. Diskusiu vyvolal vzťah depotov bronzových predmetov a samotného opevnenia.

Ďalší blok prednášok začal V. Vokolek témou o problematike výrobných centier bronzovej industrie a ich význame pre všeobecný kultúrny vývoj. Úloha tzv. potulných remeselníkov - špecialistov na výrobu bronzových predmetov - v šírení technických poznatkov bola nepochybne dôležitá, ale spájanie niektorých nálezov s ich činnosťou je zrejme problematické. Obsiahlym, informáciami nabitým výťahom z pripravovanej publikácie boli referáty V. Furmánka a M. Novotnej. Témou obidvoch referátov bol súhrn nálezov bronzových kosákov z územia Slovenska, pričom V. Furmánek predostrel triedenie a chronologické zaradenie kosákov s gombíkom a M. Novotná kosákov s rukoväťou. Nálezy kosákov z doby bronzovej poznáme predovšetkým z depotov. Exemplárov zo sídlisk bez ohľadu na ich predpokladané praktické využitie je pomerne málo. To môže byť jeden z dôvodov, prečo už v nasledujúcej dobe halštatskej sú bronzové kosáky len ojedinelé. M. Salaš uviedol nové nálezy depotov bronzových predmetov z obdobia popelnicových polí na Morave a zaradil nálezy z týchto depotov do širších súvislostí. Podrobnejšie sa zaoberal tiež zložením jednotlivých nálezov. Zaujímavé je vôbec zistenie takýchto nálezov vzhľadom k rozsiahlej činnosti rôznych skupín tzv. "vykrádačov" archeologických lokalít, vybavených často najmodernejšou dohľadávacou technikou. R. Kustár sa zaoberala možnosťou zhodnocovania starších nálezov pri spresňovaní vnútornej chronológie pamiatok čakanskej kultúry. J. Blažek informoval podrobnejšie o cieľoch výstavy bronzových nálezov v Podkrušnohorí realizovanej v Okresnom múzeu v Moste. P. Vitula sa zaoberal ozdobami zloženými z liatych bronzových krúžkov v staršej dobe železnej. Podrobnejšie sa venoval trom základným variantám týchto nálezov: náramkom, náhrdelníkom a pásom. Referát doplnil rekonštrukciami a prehľadnými mapami výskytu nálezov. P. Kováčik a P. Vařeka referovali o výskume sídliskového areálu z mladšej doby bronzovej v Prahe 10 - Hostivaři. Na tomto výskume bola možnosť napriek časovej tiesni uplatniť detailný stratigrafický odkryv na pomerne veľkej ploche. Konkrétnejšie teoretické výsledky použitej výskumnej metódy po vyhodnotení nálezov budú nepochybne veľmi zaujímavé.

Počas troch dní trvania kolokvia bolo odprednášaných 19 referátov zaoberajúcich sa osídlením predovšetkým Česka a Slovenska a jeho väzbami na susedné európske oblasti. Základnou témou referátov okrem informácií o najnovších výsledkoch konkrétnych výskumov a riešení chronologických a typologických problémov boli otázky kultúrnych a materiálnych kontaktov pravekých populácií. Mnohé referáty boli obohatené o rozsiahlu diskusiu. Vďaka dobrej práci organizátorov bol na takúto diskusiu dostatok priestoru. Súčasťou kolokvia bola tiež záverečná exkurzia. Účastníci si prezreli historické pamiatky mesta Litoměřice a expozíciu "Bronzový věk v Podkrušnohoří" realizovanú v Okresnom múzeu v Moste. V rámci tejto expozície mohli účastníci vidieť vo viacerých prípadoch prvý raz kompletne zložené depotov bronzových predmetov z uvedenej oblasti. Na záver za vydareným kolokviom je možno si len želať, aby sa táto tradícia každoročných pracovných stretnutí archeológov zaoberajúcich sa obdobím popelnicových polí a dobou halštatskou v Česku a na Slovensku udržala aj v ďalších rokoch.

R. Kujovský

trochu problematické zosúladiť individuálny záujem s aktuálnym programom. Množstvo sekcií bolo výsledkom spôsobu ich organizovania - každý člen EAA mohol podať svoj návrh na sekciu, potom stačilo už len získať dostatočný počet referujúcich. Nevýhodou tohto spôsobu organizácie bolo, že vzniklo niekoľko veľmi (najmä geograficky) úzko zameraných sekcií, ktorých účastníci sa grupovali takmer výlučne z daného regiónu. Markantné to bolo najmä v prípade Ruska a Ukrajiny.

Väčšina sekcií mala netradične poňaté témy sledujúc tak súčasné trendy v archeologickom bádani. Nemožno samozrejme vymenovať všetky, spomeniem preto iba niektoré: Nové médiá - nové perspektívy v archeológii, Archeológia kolonializmu - kolonializmus archeológie, Archeológia, nacionalizmus a etnicita, Multikulturalizmus v archeologických prameňoch, Archeológia ohňa, Biomolekulárna archeológia.

Veľká pozornosť bola venovaná pamiatkárstvu a tzv. krajinskej archeológii, či menežovaniu archeologickej práce („Ak sa nestaneme dobrými manažermi, nemôžeme byť dobrými archeológmi“). Zaujímavá diskusia prebehla v sekcii venovanej nemeckej archeologickej teórii v európskom kontexte. Hovorilo sa tu aj o vplyve nemeckej archeológie na stredoEurópsku i o donedávna takmer žiadnom pôsobení anglo - americkej teoretickej debaty na nemeckú archeológiu. Situácia sa však začína meniť, najmä v súvislosti s nástupom novej generácie, a to aj v bývalej NDR.

V mnohých referátoch bolo badať snahu o sebareflexiu našej disciplíny, o zhodnotenie jej pôsobenia v minulosti, či jej postavenia v súčasnosti (týmto otázkam sa v slovenskej archeológii nevenuje bohužiaľ takmer žiadna pozornosť). V tejto súvislosti možno napríklad spomenúť príspevok o manipulovaní minulosti v postkomunistickom Bulharsku či Chorvátsku. Podnetná bola diskusia v sekcii o sociologických prístupoch k súčasnej archeológii, kde sa nastolovali otázky ako: Kto sú archeológovia? Aký je vzťah medzi národnosťou, vekom, pohlavím, univerzitou, akademickou hodnosťou a kariérou? Aký vplyv má naša profesionálna situácia na našu interpretáciu minulosti? Aká mentalita nás formuje ako archeológov? Prečo boli takéto otázky považované v minulosti za irelevantné? Nemohla chýbať ani diskusia o postmoderne a reakcii archeológie na novú metodológiu.

V posledných rokoch sme svedkami stále sa množiacich archeologických prístupov k súčasnosti. Smutnou kapitolou v rámci nich je tzv. forenzná (súdna, kriminalistická) archeológia - mali sme možnosť vypočuť si príspevok o odkrývaní relatívne čerstvých masových hrobov v bývalej Juhoslávii a Guatemale.

Medzi okrúhlymi stolmi možno spomenúť aj diskusiu o výučbe archeológie (teórie aj terénnej praxe) na univerzitách.

Počas mítingu ponúkali mnohé európske vydavateľstvá svoju produkciu - okrem iného aj publikáciu s názvom „Archeológia socializmu“. Na záver možno len s poľutovaním konštatovať, že účasť slovenských archeológov na tomto zaujímavom podujatí možno vyjadriť číslom 1 (na rozdiel napr. od kolegov z Čiech i iných východoEurópskych krajín, najmä Ruska).

E. Krekovič

Stretnutie východoslovenských archeológov

Východoslovenská pobočka SAS a Archeologický ústav SAV VPS Košice zorganizovali jubilejné 10. stretnutie východoslovenských archeológov, ktoré sa uskutočnilo 23.10.2001 vo Východoslovenskom múzeu v Košiciach. Zúčastnili sa ho kolegovia z múzeí v regióne a pracovníci VPS AÚ SAV v Košiciach. Všetci prítomní vystúpili s referátmi o výsledkoch najnovších terénnych výskumov doplnených aj príspevkami z teoretického bádania:

Lubomíra Kaminská: Výskum paleolitickej lokality v Cejkove.

Marián Vizdal: 2. sezóna slovensko-poľského výskumu neolitického sídliska v Moravoch.

Martin Novák: Záchranný výskum na stavbe OPTIMY v Košiciach.

Eva Horváthová: Prvá sezóna výskumu jaskyne Julcsa na území Národného parku AGGTELEK, Maďarsko.

Eva Horváthová: Predbežné výsledky záchranného výskumu v Zemplíne.

Mária Kotorová-Jenčová: Najnovšie nálezy hromadných a ojedinelých bronzových predmetov zo strednej Tople v zbierkach VM Hanušovce nad Topľou.

Ladislav Olexa: 25 sezón výskumu v Nižnej Myšli.

Dáriuš Gašaj: Opevnená osada otomanskej kultúry v Nižnej Myšli - nové objavy.

Mária Lamiová-Schmiedlová: Nové nálezy z doby rímskej.

Marta Giertlová: Hrnčiarske pece z neskorej doby rímskej v Kežmarku.

Marián Soják: Aktuálne výsledky výskumu a prieskumov na Spiši.

Július Béreš: Nálezy sekerovitých hrívien zo severovýchodného Slovenska.

Marcela Ďurišová: Hexagonálna stavba v Seni.

Aktívna účasť všetkých prítomných i široká diskusia odráža súčasný stav bádania na východnom Slovensku, kedy rozsiahla stavebná činnosť si vyžaduje početnejšie terénne výskumy na záchranu ničených archeologických lokalít.

L. Kaminská

V rámci pracovného programu odznali v chronologicky zoradenom slede nasledovné referáty:

SOJÁK, M. (Archeologický ústav SAV, Nitra): Neolitické sídlisko v Stráňach pod Tatrami, okr. Kežmarok;
PAVLŮ, I. (Archeologický ústav AV ČR, Praha): Lineární osídlení v mikroregionu Bylan;
ZÁPOTOCKÁ, M. (Archeologický ústav AV ČR, Praha): Ke staršímu stupni kultury vypichané v Čechách;
KAZDOVÁ, E. (Ústav archeologie a muzeologie FF MU, Brno): Antropomorfní nádoba svodínského typu z Těšetic-Kyjovic;
ČIŽMÁŘ, Z. (Ústav archeologické památkové péče Brno): Objev nového dvojitého rondelu MMK v k. ú. Mašovice, okr. Znojmo;
BÁLEK, M. (Ústav archeologické památkové péče Brno): Neolitické sídliště u Popůvek, okr. Brno venkov;
KALFERST, J. (Múzeum východních Čech, Hradec Králové): Neolitické osídlení Jeřic, okr. Jičín;
KUZMA, I. (Archeologický ústav SAV, Nitra): Overovací výskum v Komjaticiach;
DOČKALOVÁ, M. (Moravské zemské muzeum, Brno): Analýza pohřebního ritu u novorozenců a dětí v moravském neolitu;
PAVŮK, J. (Archeologický ústav SAV, Nitra) - KARLOVSKÝ, V. (Hvezdáreň a planetárium, Hlohovec): Astronomická orientácia rondelov lengyelskej kultúry;
BLAŽOVÁ, E. - BARTÍK, M. (Archeologický ústav SAV, Nitra): Príklady počítačového modelovania rondelov;
KVĚTINA, P. (Archeologický ústav AV ČR, Praha): K otázce formativních procesů archeologického materiálu;
CHEBEN, I. (Archeologický ústav SAV, Nitra) - ILLÁŠOVÁ, E. (Prírodovedecká fakulta FF UKF, Nitra): Guľovitá a profilované sekeromlaty zo Slovenska;
MLATEC, R. (Filozofická fakulta UKF, Nitra): Brúsená industria zo sídliska kultúry lineárnej a železovskej skupiny;
ŠREINOVÁ, B. (Národní muzeum, Praha) ŠREIN, V. - ŠŤASTNÝ, M. (Ústav struktury a mechaniky AV ČR, Praha) - STOLZ, D. Ústav archeologické památkové péče středních Čech, Praha): Zastoupení hornin broušené industrie v okolí Hořovic;
ŠREINOVÁ, B. - ŠREIN, V. - ŠŤASTNÝ, M.: Výzkum horninz Vraného nad Vltavou;
POPELKA, M. (Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou FF KU, Praha): Suroviny štípané industrie v neolitu Čech;
PEŠKA, J. (Archeologické centrum, Olomouc): Kostěné a parohové pásové zápony v eneolitu;
BÁTORA, J. (Archeologický ústav SAV, Nitra): Nálezy hrobov remeselníkov v závere eneolitu a počiatku doby bronzovej;
ŠEBELA, L. (Archeologický ústav AV ČR, Brno) - VAŠKOVÝCH, M. Slovácke múzeum, Uherské Hradiště): Příspěvek ke staroeneolitickému osídlení Nechvalína, okr. Hodonín;
KOVÁRNÍK, J. (Ústav archeologie a muzeologie, FF MU, Brno): Poznámky k osídlení jižní a jihozápadní Moravy ve starším eneolitu;
FARKAŠ, Z. (Archeologické múzeum SNM, Bratislava): Nové nálezy badenskej kultúry v Bratislave hrad Devín;
STRUHÁR, V. (Liptovské múzeum, Ružomberok): Sídlisko badenskej kultúry v Bešeňovej;
POLÁK, M. (Ústav archeologie a muzeologie, FF MU, Brno): Nálezy badenské kultury z Těšetic-Kyjovic;
PROCHÁZKOVÁ, P. (Archeologické centrum, Olomouc): Výsledky vyhodnocení materiálu ze sídliště KNP v Přáslavicích, okr. Olomouc;
ŠMÍD, M. (Ústav archeologické památkové péče Brno): Pohřební ritus KNP na Moravě;
KRENN-LEEB, A. (Institut für Vor- und Frühgeschichte, Universität Wien): Neues zur Jevišovice-Kultur in Niederösterreich;
PAVELČÍK, J. (Stolářská 1068, Uherský Brod): Výzdnbní prvky bošácké skupiny na východní Moravě;
METLIČKA, M. (Západočeské muzeum, Plzeň): Skupina Oberlauterbach v západních Čechách;
GIERTLOVÁ, M. (Múzeum v Kežmarku): Neskoroeneolitické nálezy zo Spišského hradu;
MALČEK, R. (Lesnícke a drevárske múzeum, Zvolen) - PÁLINKAŠ, T. (Hontianske múzeum a galéria, Šahy): Výsledky prieskumu v povodí Krupinice a Štiavnice;
NEVIZÁNSKY, G. (Archeologický ústav SAV, Nitra): K mladšiemu stupňu kultúry Kosihy-Čaka na juhozápadnom Slovensku.

Tak ako v predchádzajúcich rokoch ani tentoraz nechýbala už tradičná exkurzia. Tohtoročná zaviedla účastníkov na najvýznamnejšie kultúrne pamiatky Liptova a západného Spiša. Jednotlivé zastávky boli na nasledovných lokalitách: Bešeňová - obhliadka travertínov a termálnych prameňov s doloženým osídlením badenskou kultúrou; Veľký Slavkov „Burich“ - výšinné sídlisko s pamätníkom; Gánovce - travertínová kopa; Poprad - prehliadka expozície Podtatranského múzea; Spišská Sobota - prehliadka renovovaného historického námestia; Veľká Lomnica „Burbrich“ - opevnené sídlisko badenskej kultúry; Kežmarok - prehliadka Mestského múzea v priestoroch hradu; Pribylina - skanzen ľudovej architektúry.

Najbližšie pracovné stretnutie sa uskutoční na Morave a hosťiteľom bude Opavská univerzita v Opave.

I. Cheben

Festival kumštu, remesla a zábavy na Starom zámku v Banskej Štiavnici.

Každoročne - už po 4. krát - v r. 2001 sa v areáli Starého zámku v Banskej Štiavnici uskutočňuje Festival kumštu, remesla a zábavy. Podujatie pripravuje Iniciatíva za živé mesto, obč. združenie, SBM a Mesto Banská Štiavnica. Jeho cieľom je oboznámiť najmä školskú mládež s rôznymi druhmi starých remesiel, ktorých predvádzanie v autentickom prostredí zámku skúsenými remeselníkmi má neopakovateľnú atmosféru. Návštevníci si môžu odskúšať to - ktoré remeslo. Je samozrejme, že počas 2 dní festivalu "ožíva" aj archeologická expozícia Baníci prichádzajú ..., kde je experimentálne pracovisko na mletie obilia pomocou originálnych náleзов zo Sitna (mladšia doba bronzová) a zo stredoveku. Na nádvorí zámku zhotovujú svoje výrobky (napr. laténske tvary) na hrnčiarskom kruhu hrnčiari, kamenári formujú tvary z gotických či renesančných predlôh, pri ukázkach šermu si silu stredovekej kuše môžu odskúšať ďalšie skupiny mladých ľudí. Pri experimentálnom odkryve zamurovaného gotického portálu v r. 1999 sa počas festivalu podarilo objaviť zamurovanú fľašu s odkazom na papieri (1936). Sú tam podpisy Václava Mencla, Vojtecha Bakera - kustóda zbierok, staviteľov a popis rekonštrukčných prác v danom roku. V budúcnosti plánujeme rozšíriť experimentálnu výrobu z originálov archeologických náleзов a tým priblížiť samotnú expozíciu návštevníkovi.

J. Labuda

Rímske hry v Antickej Gerulate

Mestské múzeum v Bratislave prilákalo dňa 27. 10. 2001 do múzea „Antická Gerulata“ v mestskej časti Bratislava-Rusovce deti z celej Bratislavy. Pripravený bol 3. ročník podujatia pre deti „Rimania na Dunaji“, tentoraz z podtitulom „Rímske hry“.

Posunutý termín podujatia potvrdil úspešnosť predchádzajúcich ročníkov, keď z viacerých strán sa ozývali dotazy k omeškaniu.

Pre deti boli pripravené hry s orechami-orca, tropa, ómilia, delta, nuces castellate. Tieto hry boli veľmi populárne, lebo s orechami sa mohli deti hrať, ale aj ich zjesť. Orechy sa hádzali do hrnca (orca), do diery (tropa), do kruhu (ómilia), do trojuholníka (delta) alebo veží z orechov (nuces castellate). Hry so šťastím boli obľúbené nielen medzi deťmi, ale boli nebezpečnou vášňou dospelých. Hlava alebo orol (Caput aut nativa) alebo hra v kocky (alaea) boli hazardné hry, veľmi obľúbené medzi vojakmi. Dokladom sú archeologické nálezy z Rusoviec, kde sa kocky našli v hrobch i objektoch. Ani doskové hry neboli žiadne typické detské hry a dospelí ich hrali vždy, keď sa naskytla príležitosť, dokonca aj na námestiach, kde sa na dlažbách našli vyryté hracie polia. V Rusovciach sme pre deti pripravili stoly s hracími plánmi pre „skákanú“ (ludus latrunculorum) či mlyn, ktorý si deti mohli zahrať aj ako kolektívnu hru v areáli múzea. Veľa smiechu a zábavy (aj pre organizátorov, ktorí opäť zadarmo a vo svojom voľnom čase spoluorganizovali hry), priniesla hra noc a deň (nox et dies), obdoba hry dnešných detí „húsky pod' domov“. Zaujímaví sa tiež mohli odfotografovať v dobovom odevu, svoje vedomosti si mohli precvičiť pri prepise dátumu narodenia rímskymi číslicami. Svoje dojmy mohli deti, tak ako aj v predchádzajúcich ročníkoch, nakresliť.

Podujatia sa zúčastnilo 161 detí. Každé bolo zaradené do zlosovania o ceny-suvienky Mestského múzea v Bratislave a hlavne krásne knihy Vydavateľstva SLOVART, ktoré už v duchu tradície veľkoryso poskytlo odmenu pre deti.

J. Schmidtová

Obrzycko 14. - 16. Novembra 2001 - "Horyzonty archeologii"

Na pozvanie študentov archeológie v Poznani sa zúčastnili štyria poslucháči Katedry archeológie FF UKF v Nitre študentskej konferencie v Obrzycku (Poľsko) nesúcej názov "Horyzonty archeologii", čím nadviazali na minuloročnú tradíciu. Na podujatí sa stretli mladí archeológovia prakticky z celého Poľska, zástupcovia katedry z Prahy a naše kvarteto z Nitry s príspevkami:

- Marian Čurný: What is creativity in archaeology in Slovakia today? A student's opinion
- Milan Horňák: What awaits us? (Which possibilities are for graduates of archaeology in Slovakia?)
- Martin Kvietok: Archaeological licence in legal system in Slovakia
- Jozef Košťál: Actual student's project in Slovakia. Prehistoric park in Mochovce

Z hodnotenia stretnutia vynechám dobrú organizáciu, priateľskú atmosféru a romantické prostredie (renesančný zámoček na brehu rieky Warty) - tieto atribúty sú samozrejmosťou dobrej konferencie. Z pozície usilovného kritika spomeniem jedno negatívum konferencie. Vzhľadom na priebeh diskusie sa zdá, že budúce študentské konferencie by sa mali vystríhať široko koncipovaným témam (à la "Budúcnosť archeológie..." a pod.). Tematický rozsah prezentovaných príspevkov je na stretnutí veľmi široký, diskusia sa obmedzuje na malé skupinky študentov podľa zamerania referátov a samotné príspevky sú často až priveľmi všeobecné.

Ďakujeme Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV a Katedre archeológie FF UKF za možnosť zúčastniť sa konferencie a poľským študentom z Univerzity Adama Mickiewicza v Poznani za tri príjemne strávené dni v Obrzycku. Do videnia o rok.

J. Košťal

VÝSTAVY

Sedem milénií Trebišova

Trebišov je osídlený už sedem milénií, teda celých sedem tisícročí. Najstaršie osídlenie siaha na začiatok 5. tisícročia pred Kristom, do mladšej doby kamennej. Takmer z celého obdobia pravekých dejín sa na území mesta a v jeho okolí zistili sídliská, či pohrebiská.

Pre počiatky histórie Trebišova má najväčší význam obdobie druhej polovice 1. tisícročia, keď toto územie postupne osídľovali naši slovanskí predkovia. V najstaršej časti mesta, v okolí terajších katolíckych kostolov, zistilo sa intenzívne osídlenie s remeselníckymi dielňami z 8. - 10. storočia. V 13. storočí sa Trebišov formoval a pretváral na malé mestečko s blízkym hradom. V archeologicky preskúmaných objektoch z toho obdobia sa tiež našlo množstvo pamiatok hmotnej kultúry, ktoré poukazujú na život v tej dobe: keramické nádoby, nožičky, podkovy, ostrohy i ranogotický železný kľúč, ktorý nech je pre nás symbolickým kľúčom od brány trebišovského dávnehoku. Z najstarších zachovaných stredovekých písomností možno zistiť, že koncom 13. storočia bol vlastníkom Trebišova a hradného panstva šľachtic Andronik, syn Jána z Trebišova (1296: ... magistri Andronici de Terebes ...; 1300: ... magister Andronicus filius Johannis de Terebes ...). V roku 1803 však vyšla v Budíne kniha Antona Szirmaya Notitia topographica, politica inclyti comitatus Zempléniensis. A v nej je údaj, že hrad Trebišov už v roku 1254 patril šľachticovi Andronikovi. Táto prvá písomná zmienka bola všeobecne prijatá, aj keď nie je isté, či taká písomnosť z roku 1254 vôbec existovala, keďže od čias A. Szirmaya, teda takmer 200 rokov, ju už nikto nikdy nevidel.

Pri príležitosti 745. výročia prvej písomnej zmienky bola vo Vlastivednom múzeu v Trebišove inštalovaná výstava Sedem milénií Trebišova. Jej autor Ján Chovanec v ôsmich výstavných celkoch načrtol dejiny mesta od praveku po súčasnosť: 1. 5 tisícročí pred Kristom, 2. Od Dákov po Slovanov, 3. Trebišov šľachtica Andronika, 4. Hrad Parič, 5. Rímskokatolícky kostol Navštívenia Panny Márie a pavlínsky kláštor, 6. Gréckokatolíci v Trebišove, 7. Osudy šľachty a trebišovských kaštieľov v 18. - 20. storočí, 8. Neďokončená revolúcia 1989 ... a čo ďalej?

Súčasťou vernisáže výstavy boli prednášky primátora mesta L. Michalanského (Mesto dnes a zajtra) a J. Chovanca (Sedem milénií Trebišova). Po vernisáži spomienková slávnosť pokračovala svätou liturgiou v gréckokatolíckom chráme Nanebovzatia Presvätej Bohorodičky a svätou omšou v rímskokatolíckom kostole Navštívenia Blahoslavenej Panny Márie.

Spolok Arx Paris, ktorý sa na príprave podujatia podieľal, vydal k výstave pohľadnicu. Výstava trvala od 27. septembra 1999 do 17. marca 2000.

Ján Chovanec

Tisícročia pred Kristom

Výstavu o osídlení stredného Zemplína od staršej doby kamennej po rozhranie letopočtov autorsky pripravil Ján Chovanec. Inštalovaná bola vo Vlastivednom múzeu v Trebišove od 27. júna do 16. septembra 2001.

Staršiu dobu kamennú prezentovala kamenná industria gravettenskej kultúry z Hrčepa (výskumy E. Kaminská, J. Chovanec). Misky, amfory s čiernou maľovanou výzdobou, polgulovité nádoby s rytou výzdobou, obsidiánová industria, brúsené kamenné nástroje i žarnovy na drvenie obilia, ktoré reprezentovali neolitickú bukovohorskú kultúru, pochádzajú z dnes už významnej archeologickej lokality Zemplínske Hradište (výskum J. Chovanec). Neskorá doba kamenná bola predstavená nálezmi tiszapolgárskej kultúry, bádenskej kultúry a kultúry Nyírség-Zatín zo Zemplínskeho Hradišťa, Trebišova, Novosadu a Michalian (výskumy J. Chovanec). Zo staršej doby bronzovej

boli na výstave prezentované keramické nádoby a kostené predmety z otomanského pohrebiska v Trebišove (výskumy V. Budinský-Krička, J. Chovanec) a keramika z birituálneho pohrebiska tejto kultúry v Stred nad Bodrogom (vôbec prvý archeologický výskum B. Pollu). Urny a keramické nádoby zo žiarového pohrebiska v Zemplínskych Kopčanoch prezentovali kultúru Suci de Sus zo strednej doby bronzovej (výskum S. Demeterová). Život ľudu v mladšej a neskorej dobe bronzovej priblížili nádherné nálezy gávskej kultúry zo Somotora (výskum J. Chovanec) - keramické nádoby, závažia, cievky i idoly, pieskovcový kadlub, depot bronzových ozdôb, ale aj niekoľko kamenných žarnovov na drvenie obilia. Sídlistkové nálezy z Radu poukázali na hmotnú kultúru a život v staršej dobe železnej (výskum E. Miroššayová). O duchovnom svete keltsko-dáckych obyvateľov v období na rozhraní letopočtov podali svedectvo nálezy z obetiska v Zemplíne (výskum D. Čaplovič) - súčasti bojovníckej výzbroje, poľnohospodárske náradie, drobné ozdoby a kuchynská keramika.

Výstavené exponáty boli doplnené rekonštrukciami výrobných a pracovných nástrojov, kresbovými rekonštrukciami výrobných zariadení a obydlií, fotografiami z výskumov a chronologickými tabuľkami. Návštevníkom výstavy bol tak načrtnutý obraz života a kultúry človeka i spoločnosti v dobách pred Kristom.

J. Chovanec

Výstavy SNM Archeologického múzea v roku 2000

Výstavy Archeologického múzea sú často reprízované aj v iných slovenských múzeách. V roku 2000 boli v Záhorskom múzeu v Skalici reінštalované výstavy: Stredoveká zbraň a zbroj v archeologických nálezoch a Ľudmila Kaskovská. Pretože ich už opísala K. Tomčíková (Informátor 2000/1), nebudem sa o nich podrobnejšie zmieňovať. Vo výstavných priestoroch Archeologického múzea realizovali aj pracovníci dve nové výstavy.

Pri príležitosti kampane "Dni európskeho kultúrneho dedičstva" bola v septembri otvorená výstava Slovensko v tieni rímskych cisárov (autori V. Turčan a I. Bazovský). Jej ústredným exponátom je vzácna mramorová busta Caesara nájdená len nedávno pri oprave dedinského domu v Gajaroch. Ďalších osem vitrín je venovaných lokalitám s nálezmi rímskych stavieb (Bratislava-Rusovce, Stupava, Bratislava-Devín, Bratislava-Dúbravka, Iža).

Na ich zadných stenách sú nalepené fotografie a plány stavieb. Sprievodné texty na vitrínach, i pri exponátoch sú vyhotovené aj v anglickej verzii. Z exponátov si pozornosť zaslužia: postava neumelo vyrýta do omietky atria zo Stupavy, kovové závažie v tvare súdka z Devína a zlatý prsteň z Iže. Pohrebný rítus v dobe rímskej ilustruje rekonštrukcia kostrového hrobu z Rusoviec. Druhá časť výstavy je venovaná histórii výskumu Rusoviec a Stupavy. Na záverečných paneloch sú zachytené staršie výstavy SNM o dobe rímskej. Výstava pokračuje aj v tejto sezóne.

Výstava Pamätník plynúceho času (autor J. Bartík) bola najskôr inštalovaná vo Vlastivednom múzeu v Hlohovci a až koncom roka sa presunula do Archeologického múzea. Prezentovala výsledky záchranného výskumu v Dvorníkoch Posádke v polohe Podzámček.

Strategický význam lokality situovanej na ostrožnom výbežku nad nivou Váhu naznačovala už jej letecká snímka. Nálezy z rieky, vystavené vo vstupnej vitríne, dokladali existenciu neďalekého brodu. Sprievodné texty a exponáty

Výstava "Slovensko v tieni rímskych cisárov". Autor foto: I. Kovačová

v ďalších vitrínach dokumentovali chronologicky jednotlivé fázy osídlenia od neskej doby kamennej až po príchod prvých Slovanov. Hlavná časť výstavy bola venovaná osídleniu v staršej dobe bronzovej, keď polohu opevnili nositelia maďarovskej kultúry. Precízny výskum umožnil kresbnú rekonštrukciu opevnenia. Obraz osídlenia dopĺňali aj ďalšie rekonštrukcie preskúmaných objektov, plány a fotografie z výskumu.

Od júla tohto roku je v Archeologickom múzeu SNM otvorená výstava venovaná stredovekej kuchyni.

I. Bazovský

Výstavy v Košiciach

Archeologická nadácia východného Slovenska spolu s Archeologickým ústavom SAV Nitra, VPS Košice využili ponuku prezentácie práce oddelenia v Košiciach a pripravili pre širokú verejnosť dve výstavy pri príležitosti otvorenia podnikov, na miestach výstavby ktorých sa v roku 2000 realizoval záchranný archeologický výskum.

Obidve stavby sa robili na terase Myslavského potoka, kde boli doložené najstaršie pamiatky z areálu Košíc a to počnúc aurignacienskou kultúrou z mladého paleolitu cez mezolitické osídlenie, protolineárnu fázu kultúry s východnou lineárnou keramikou, skupinu Tiszadob, otomanskou a pilinskou kultúrou z doby bronzovej.

Najstaršie osídlenie Košíc a výskum na ploche Obchodného centra Cassovia pre OC Cassovia Carrefour pri príležitosti otvorenia obchodného centra 21.8.2001 a Najstaršie osídlenie Košíc a výskum na ploche Truck-Centrum PEMA Slovakia a.s. pri príležitosti otvorenia 14.9.2001.

Výstavy pozostávajú jednak z panelovej časti, kde sa prezentuje samotný archeologický výskum spolu so zaradením pamiatok ním zachránených do kontextu celkového vývoja osídlenia Košíc, jednak z vitrín, kde je vystavený trojrozmerný materiál z konkrétneho záchranného výskumu. Počas stavby OC Cassovia-Carrefour sme preskúmali otvorenú osadu otomanskej kultúry.

Plocha Truck-centra PEMA Slovakia bola osídlená kultúrou ľudu s východnou lineárnou keramikou, jej mladšou fázou skupinou Tiszadob a v strednej dobe bronzovej pilinskou kultúrou.

L. Kaminská

Pohrebiská - zrkadlo života v Ponitrianskom múzeu v Nitre

Začiatkom augusta 2001 sa vo výstavných priestoroch Ponitrianskeho múzea v Nitre otvorili brány novej archeologicky zameranej výstavy Pohrebiská - zrkadlo života, ktorá potrvá až do konca novembra. Je jedným z mnohých výsledkov dlhodobej a už tradičnej spolupráce dvoch odborných inštitúcií, Ponitrianskeho múzea a Archeologického ústavu SAV v Nitre. Scenár, koncepcia i realizácia výstavy sú dielom pracovníkov Ponitrianskeho múzea, Archeologický ústav poskytol nálezy z výskumu pohrebiska zo staršej bronzovej doby v Jelšovciach, ako aj fotografickú dokumentáciu.

Podtitul úvodného textu, „Rekonštrukcia pohrebných zvykov a života v staršej bronzovej dobe na základe výsledkov archeologických výskumov pohrebiska v Jelšovciach“, umiestnený na vstupnom paneli, prezrádza hlavný, ideový zámer výstavy.

Obec Jelšovce, vzdialená 12 km severozápadne od Nitry, je dávno známa veľkou koncentráciou archeologických nálezísk s nepretržitým osídlením od mladšej kamennej doby (5. tisícročie pred Kr.) až po stredovek. Azda najdôležitejším z nich je pohrebisko zo staršej bronzovej doby, skúmané v rokoch 1982 - 1987 Doc. PhDr. Jozefom Bátorom, DrSc. z Archeologického ústavu SAV. Lokalita sa rozprestierala na pravej terase rieky Nitry, prevažne vo východnej časti dnešného poľnohospodárskeho podniku. Na ploche 37 000 m² sa tu odkrylo 616 hrobov jedno z najväčších a najlepšie prebádaných „starobronzových“ pohrebísk v stredodunajskom priestore. Nekropola patrila trom za sebou nasledujúcim archeologickým kultúram: nitrianskej, únetickej a maďarovskej. Táto skutočnosť dovolila archeológovi sledovať na jednej lokalite vznik, vývoj a zánik, ako aj vzájomné vzťahy menovaných kultúr. Pozorovania v teréne, dôsledná dokumentácia aj úzka interdisciplinárna spolupráca s odborníkmi z prírodných, lekárskejších a technických vied priniesla pozoruhodné výsledky. Výskum pohrebiska v Jelšovciach významne prispel k poznaniu života človeka staršej bronzovej doby. Odhalil detaily pohrebného rítu, úzko súvisiaceho s vierou v posmrtný život. Priniesol početné doklady o tom, že región juhozápadného Slovenska bol v tom čase významnou križovatkou kultúrnych prúdení a kontaktov s bližšími i vzdialenejšími oblasťami Európy. Analýza početných hrobových nálezov, stratigrafické pozorovania v teréne i výsledky dát rádiouhlíkovej metódy posunuli počiatky bronzovej doby na Slovensku hlbšie do praveku, k rokom 2200/2150 pred Kr.

Hlavným komponentom výstavy sú hmotné pamiatky, vytvorené nositeľmi troch uvedených kultúr staršej bronzovej doby. Nitrianska kultúra sa rozšírila na juhozápadnom Slovensku, hlavne na Ponitri a Považí a je známa takmer výlučne z kostrových pohrebísk. Najcharakteristickejšou ozdobou, ktorá dominovala aj v inventári jelšovskej nekropoly, bol šperk v tvare vrbového listu. Vyskytoval sa v bohatších i chudobnejších hroboch, a to v podobe náušnic, vlasových kruhov, či náramkov. Jeho pôvod sa hľadá v kaukazskej oblasti. Bežné boli aj jednoduché ozdoby hrdla nákrčníky, vyrobené z medeneho drôtu. Med' slúžila tiež na produkciu ozdobných ihličiek, nástrojov a zbraní dýk, sekier i šidiel. Početné kostené šidlá, ihlice, ale najmä náhrdelníky z kostných a parohových korálikov svedčia nielen o ich mimoriadnej obľube, ale zároveň signalizujú, že spracovávanie zvieracej kosti a parohoviny patrilo k popredným špecializovaným odvetviam výroby. Trvanie nitrianskej kultúry sa tradične ohraničovalo rokmi 1800 - 1600 pred Kr. Práve výsledky výskumov v Jelšovciach posunuli jej počiatky už k roku

a na webovských stránkach prispel aj dvojzväzkový, 550 stránkový katalóg s farebným vyobrazením všetkých vystavených exponátov a k nim pripojenými heslami.

Na škodu veci je, že ani pozvaní pracovníci Stredoslovenského múzea sa nemohli zúčastniť návštevy Friesachu a prehliadky výstavy.

M. Mácelová

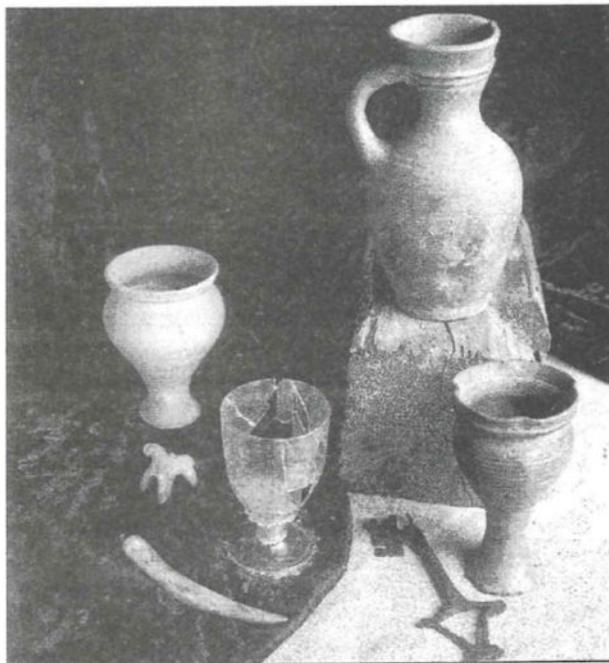
Výstava: Slovanské hradisko Priekopa vo Zvolene - Môťovej

Dňa 23. septembra 2001 sa vo Zvolene, miestnej časti Môťová, konala slávnosť pri príležitosti 600. výročia prvej písomnej zmienky o Môťovej. Súčasťou podujatia bola aj výstavka farebných fotografií, plánov a sprievodných textov o štvorročnom archeologickom výskume, ktorý na lokalite robilo Stredoslovenské múzeum v Banskej Bystrici v spolupráci s Archeologickým ústavom SAV v Nitre v rokoch 1988-1992. Výsledky archeologického výskumu hradiska, ktoré v 9.-11. storočí plnilo strážnu a obrannú funkciu nad komunikáciou vedúcou z Poiplia do rudného zvolenského regiónu, zaujali obyvateľov a rodákov Môťovej natoľko, že požiadali o ponechanie tejto výstavy ako trvalej v priestoroch miestnej Základnej školy.

M. Mácelová

Expozícia Gotická Trnava

Pohľady do života Trnavčanov v stredoveku ponúka od 18. 10. 2001 nová dlhodobá výstava Západoslovenského múzea pod názvom Gotická Trnava. Prostredníctvom archeologických nálezov, výsledkov architektonických výskumov a písomných prameňov je možné nahliadnuť do počiatkov mesta, siahajúcich k roku 1238, kedy bola Trnava (presnejšie osada Sobota) obdarená privilégiami slobodného kráľovského mesta. Hoci sa história stredovekého osídlenia Trnavy na základe archeologických nálezov začína písať už v 11. a 12. storočí, mesto prežilo svoj významný vzostup práve v období gotiky, v 14. a 15. storočí. S nástupom Anjuovcov na uhorský kráľovský trón nastali aj výrazné zmeny v urbanizme mesta. V opevnenom areáli z 13. storočia, zaberajúcom plochu 56 hektárov, začali vyrastať popri prvotných meštianskych polozahĺbených domoch so vstupnou šijou, nové komfortné (tzv. prejazdové) domy a sakrálné stavby, ako napr. farský kostol sv. Mikuláša, špitálsky kostol sv. Heleny a ďalšie.

Dodnes cenným a pre históriu Trnavy významným míľnikom je osoba kráľa Ľudovíta I. z Anjou, ktorý v Trnave nielen často prebýval, ale tu aj v roku 1382 zomrel.

Výstava Gotická Trnava okrem spomínaných architektonických a historických zaujímavostí vychádza v prvom rade z archeologických nálezov, ktoré spočiatku zbieral trnavský zberateľ Štefan Cyril Parrák a od šesťdesiatych rokov archeológovia ako Igor Keller, Petr Novák, Klára Fűryová, najmä však Klára Mészárosová.

Medzi vystavenými exponátmi pútajú pozornosť najmä časti pokladov strieborných mincí z 13. a 14. storočia, kožené súčasti odevov, výrobky z dreva, stredoveké sklo, mnohopočetný keramický inventár, železné a olovené súčasti výzbroje, výrobky z kosti a kovové súčasti odevov. Zaujímavým exponátom je pečatidlo trnavského mestského magistrátu z 15. storočia, objavené v roku 2001 v priestore starej trnavskej radnice.

Podstatná časť archeologických nálezov zo stredovekej Trnavy pochádza z objektov vystužených drevom, ako sú studne, resp. tzv. skladovacie jamy. Časť jedného takého objektu ako aj kamenné gotické architektonické články a mnohé iné predmety z gotickej Trnavy, majú možnosť vzhliadnuť návštevníci Západoslovenského múzea v priebehu roku 2001 a v nasledujúcich dvoch rokoch.

J Urminský

spoločenskovedných pracovísk. Výrazne sa vtedy pričínal aj o založenie a profiláciu Slovenskej akadémie vied. Záležalo mu, aby v rámci nej vyrástol aj silný Archeologický ústav. Po jeho založení v r. 1953 v Nitre všemožne napomáhal jeho rozvoju. Totiž ešte ako mladý terénny pracovník-archeológ mal J. Böhmu príležitosť dôverne zoznámiť sa so Slovenskom, pochopiť jeho špecifiká v praveku i v súčasnosti. Veľmi skoro rozpoznal najmä dôležitosť územia Slovenska v rámci pravekého a včasnodedinného vývoja strednej Európy.

Už v roku 1929-1931 sa zúčastnil odkryvu mohýl s kamennou a drevenou konštrukciou z obdobia halštatskej kuštanovickej kultúry na území bývalej Podkarpatskej Rusi. Výsledky tohto výskumu sa stali pre J. Böhmu neskôr impulzom k napísaniu na svoju dobu priekopníckej štúdie "Skýthové na Podkarpatské Rusi" (spolu s J. Jankovichom, Praha 1936).

Počiatkom 30-tych rokov realizoval objavné terénne výskumy aj na viacerých dôležitých slovenských náleziskách. V súvislosti s prípravami Pribinových osláv v Nitre podnikol v r. 1930-31 spolu s V. Menclom archeologický a architektonický výskum na Nitrianskom hrade. Vtedy sa zistilo, že tzv. Pribinova kaplnka je v skutočnosti románska stavba z 1. pol. 13. stor. a že pri kostole je pohrebisko z 11. stor. V r. 1932 ho upútal problém vonkajšieho opevnenia rímskej pevnosti na Leányvári v Iži a urobil tu overovací výskum valov a priekop.

J. Böhmu mimoriadne lákal aj výskum pravekého osídlenia slovenských jaskýň. Pozornosť širokej verejnosti, ale najmä odborníkov vzbudili jeho speleologické výskumy neolitického osídlenia bukovohorskej kultúry v jaskyni Domica, v jaskyni v Arдове a halštatského osídlenia v jaskyni Lednica v Silici. O tieto výskumy prejavilo záujem aj zahraničie. Bola to najmä americká archeologická expedícia organizovaná Peabody Museum of Harvard University of Pennsylvania so sídlom v Európe, pod vedením jej európskeho tajomníka O. Kandybu. V ďalšej etape v r. 1933-34 pokračovala spolupráca J. Böhmu s letným seminárom American School of Prehistoric Research pod vedením V. J. Fewkesa a R. Ehricha, najmä na výskume v Arдове, kde sa podarilo na základe sintrových oddelených vrstiev spresniť stratigrafiu a chronológiu bukovohorskej kultúry.

Vo vojnovom období udržoval J. Böhmu kontakt so slovenskou archeológiou iba prostredníctvom A. Točíka, vtedy slovenským poslucháčom archeológie -štipendistom A. V. Humboldt - Stiftungu na univerzite v Lipsku. Tento pri svojich cestách do "Reichu" našiel vždy v pražskom archeologickom ústave u jeho riaditeľa vítaný a rokoch všeobecnej nedôvery aj vzácny azyl. Neskôr A. Točík nostalgicky a s prejavom vďačnosti J. Böhmuvi spomínal na tieto stretnutia, aj s už spomínaným ríšskym splnomocnencom pre archeológiu K. Willvonsederom. Ukázalo sa, že uvedený osobný kontakt oboch mužov zohral významnú a pozitívnu úlohu pri obnovovaní stykov J. Böhmu so Slovenskom. Pri zakladaní Archeologického ústavu SAV v roku 1953, sa jeho prvým riaditeľom stal - nie náhodou - práve A. Točík.

Už tesne predtým J. Böhmu organizačne, finančne a personálne zabezpečoval archeologické prieskumy a výskumy na viacerých slovenských lokalitách. Uvedomoval si európsky význam a dôležitosť paleolitických nálezísk (Moravany, Bojnice, Barca, Plavecký Mikuláš) i opevnených osád zo staršej a strednej doby bronzovej na Slovensku (Veselé, Ivanovce, Nitriansky Hrádok, Barca) a preto inicioval ich výskum. Stal sa de facto tvorcom koncepcie výskumu opevnených osád v bývalom Československu. Dobré rozpoznal priority, ktoré slovenskému archeologickému bádaniu môže priniesť európsky úspech a preto ich všestranne podporoval.

V období nástupu industrializácie Slovenska zareagoval veľmi pohotovo a premyslene. Pružne inicioval zriadenie archeologickej expedície v Košiciach (v súvislosti s prípravou výstavby Hutného kombinátu - neskorších Východoslovenských železniarní) a v Nitre (pre stavebné aktivity na západnom Slovensku). Z týchto expedícií neskôr po založení Slovenskej akadémie vied v r. 1953 vyrástli dôležité samostatné centrá archeologického výskumu.

Bol to práve J. Böhmu, ktorý ihneď v povojnových rokoch pochopil dôležitosť osobných stretnutí archeológov pre úspešný rozvoj bádania. Vytvoril podmienky, aby sa na týchto konferenciách mohli zúčastniť nielen špecialisti, ale i pracovníci múzeí, zariadení laických nadšenci - externí spolupracovníci, a tiež študenti archeológie. Neodmysliteľnou súčasťou týchto stretnutí sa stalo nielen vzájomné informovanie sa o všetkých nových výskumoch a nálezoch, ale i exkurzie na práve prebiehajúce terénne výskumy. Stretnutia sa konali striedavo v Čechách a na Slovensku, i na Morave. Diskusie na nich prebiehali vo vzácnom kolegiálnom ale zároveň i kritickom ovzduší.

Pod rúškom zhora naordinovaných ideologických seminárov po r. 1948 s tichým súhlasom J. Böhmu realizovali krátkodobé kurzy modernej terénnej archeologickej praxe (Dolné Věstonice, Nitriansky Hrádok). Neskôr tieto stretnutia prerástli zásluhou J. Böhmu na vedecké pracovné konferencie poriadané každoročne v Domove vedeckých pracovníkov ČSAV v Libliciach pri Mělníku alebo v Domove vedeckých pracovníkov SAV Smoleniciach. Neodmysliteľnou súčasťou konferencií sa stala písomná publikácia referátov. Bola to vynikajúca príležitosť k vzájomnej pohotovej informácii, ale na základe možnosti vzájomného porovnania úrovne terénneho i teoretického bádania v jednotlivých ústavoch a múzeách aj akási škola dobrovoľnej vedeckej súťaživosti jednotlivcov, aj inštitúcií. Pozvoľna vznikali na týchto konferenciách priateľské pracovné i osobné väzby, ktoré väčšinou pretrvali po celý život. Na jednom takomto stretnutí v Libliciach niekedy koncom 50-tych rokov vstúpil do mojich, ale iste nielen mojich osobných spomienok J. Böhmu nezabudnuteľným spôsobom. Pri jednej z večerných "diskusí", aké bývajú neodmysliteľnou súčasťou archeologických konferencií, objednal pre každého prítomného účastníka fľašku tradičnej mliečnej "Ludmily" a odobral sa na odpočinok, s ospravedlnením, že sa cíti trochu unavený. Nálada a hlučnosť diskutujúcich rýchle vzrastala a napokon vyústila do spontánneho spevu. Nikomu nenapadlo, že spáľňa J. Böhmu je priamo nad nami. Bolo už hodno po polnoci, keď práve uprostred piesne "Měl jsem tři prsty" zvučne reprodukovanej moravskými, vtedy práve nerozhaštenými "kniežatami" V. Hrubým, J. Poulíkom a F. Kalouskom sa znenazdajky objavil medzi nami v župane J. Böhmu. Dosť namosúrene rozjarenej spoločnosti pripomenul, že by už bol čas skončiť ... Dobré si pamätám, že na chabý odpor sa zmožil iba L. Hájek

z ranej doby cisárskej, Bratislava 7, 1933, 240-250). Roku 1934 vyšla jeho spomínaná habilitačná práca *Der römische Denarfund*, Bratislava 1934. Roku 1935 vyšli prvé numizmatické nálezy z výskumu na hrade Devíne (Výskum na hrade Devíne u Bratislavy roku 1935, Bratislava 9, 1935, 432-439). V tom istom roku publikoval ešte jednu štúdiu v matičnom zborníku *Z najnovějších nálezů barbarských a římských mincí na Slovensku* (Sborník Matice slovenskej, 13, 1935, 321-341). Výskum v Leviciach predstavil v článku *Barbarské mince z Levíc* (Bratislava 1937, 11-12). Významnú položku v jeho výskumnej a publikačnej činnosti tvoria práce o minciach typu Biatec v dvoch špeciálne spracovaných štúdiách *Nové bratislavské Biately* (Bratislava 11, 1937, 355-369), *Nový typ mince ze skupiny Biately* (Archeologické rozhledy 3, 1951, 318-319, 333, 382, 387) a v súhrnnej monografii *Keltské mince typu Biatec z Bratislavy*. Poklad veľkých strieborných mincí z roku 1942 (Bratislava 1958). Čiastkové štúdie o ďalších prírastkoch keltských mincí z prebiehajúcich výskumov vyústili do monografie *Nálezy keltských, antických a byzantských mincí na Slovensku* (Bratislava 1964). Monografia vyšla aj v angličtine. *Mince Rímskej republiky na Slovensku* (Študijné zvesti AÚ SAV Nitra 9, 1962, 169-186) boli posledným príspevkom v oblasti numizmatiky. Nemožno však obísť štúdiu o Najstaršej bratislavskej mincovni (Naša veda 4, 1957, 349-353) a účasť na založení združenia členov Numizmatickej spoločnosti Československej v Bratislave v roku 1954. Vo funkcii prvého predsedu sa staral o ďalšie numizmatické bádanie. Jeho pamiatke venovali bratislavskí numizmatici v roku 1963 pamätnú medailu, ktorá bude navždy pripomínať význam prof. Ondroucha slovenskej numizmatike.

Vo výskumoch sa neobmedzil iba na numizmatiku. V roku 1935 urobil širší výskum na Devíne v spolupráci s J. Eisnerom a V. Menclom. Systematicky sa venoval výskumu Záhoria, konkrétne v Pajštúne a v Stupave. Dokončenie výskumu na týchto dvoch lokalitách publikoval v r. 1945 pod názvom *Rímske stanice v Stupave a Pajštúne, dokončenie výkopu* (Hist. Slov. 3, 1945-46, 62-119). V rámci výskumu hranice starorímskej ríše urobil výskum rímskej Gerulaty. Výsledky publikoval v *Sb. Muz. Slov. spol.* 43-45, 1949-51, 93-99. Už predtým v r. 1936 dal podnet na založenie Komisie pre *Limes Romanus* v Česko-Slovensku. Výsledky vlastného bádania v tejto oblasti zhrnul vo významnom diele *Limes Romanus na Slovensku* (Bratislava 1938). K tejto téme sa ešte raz vrátil po jedenástich rokoch obsiahlou štúdiou publikovanou v *Zb. Limes Romanus Konferenz Nitra, Bratislava 1959*, 63-106.

Posledná jeho vedecká a publikačná činnosť má širší charakter, zasahujúci do rôznych vedných disciplín. Bratislave sa venoval ako hlavnému mestu Slovenska (Praha-Bratislava 1936). Príspevok napísal aj do monografie o umení na Slovensku (*Umení na Slovensku-odkaz země a lidu, Praha 1938*). Venoval sa geografickým problémom *Území Československa v geografii Klaudia Ptolemaja, sídliskovým* Príspevek k osídlení Nízkych Tater a Veľké Fatry v dobe predslovanskej, národopisným *Národopisný vývoj Slovenska I a II. stol. po Kr* a hospodárskym problémom *Hospodársky a spoločenský vývin na Slovensku v dobe rímskej* a *K hospodársko-kultúrnym stykom Slovenska v dobe rímskeho panstva v Podunajsku* (Hist. Časopis 1, 1954, 215-251). Je autorom významnej monografie *Bohaté hroby z doby rímskej na Slovensku. Novšie nálezy, Bratislava 1957*.

Významný historický prínos majú viaceré jeho práce širšieho charakteru. Urobil kritický rozbor historických správ o kráľovstve Vanniovom (Bratislava 8, 1934, 281-303). Zbierku prednášok o Slovensku v rímsko-germánskej dobe publikoval v ext. Univ. Komenského v Bratislave, zv. 7 (Praha 1936, s. 21-72). Vo francúzskom jazyku vyšiel historický a geopolitický profil Slovenska v dobe starého Ríma a veľkej Moravy (In: *Carpatica Slovaca*, 1-2, 1943/44, 9-36). Svoj názor vyjadril aj na pobyt cisára Valentína pri Carnunte v práci *K výkladu Ammianovej zprávy o pobyte cisára Valentiniána I. "aoud Carnuntum" roku 375 po Kr.* (IN: *Historica Slovaca*, 3-4, 1945-46, 248-249). Jednou z jeho monograficky spracovaných štúdií bolo aj *Boiohemun stredoveké-slovanské* (Sb. FFUK *Historica*, 10, 1959, 15-83).

Významný vedecký záber a publikačná činnosť zaraďujú prof. Ondroucha medzi popredné osobnosti slovenskej historickej vedy. Mal schopnosť zobrazovať výsledky svojej vedeckej činnosti a výsledky svetovej vedy z celého obdobia staroveku živo a plasticky. Nezabudnuteľná je jeho živo sprostredkovaná symbolika antiky a jej odkaz pre dnešok. Preto bol v nemilosti v období, pre ktoré bola symbolika antiky veľkým strašiacom.

Prevzaté z príspevku V. Sedlák Historický zborník, 2001, 204-206

PhMr. Gustáv Stibrányi (12. 12. 1909 v Budapešti, MR 21. 3. 2001 v Moldave nad Bodvou)

V prvý jarný deň roku 2001 odišiel z našich radov dlhoročný priaznivec archeológie, speleológ a ochranca prírody PhMr. Gustáv Stibrányi. Okrem civilného povolania lekárnik, ktoré vykonával veľmi úspešne, si našiel čas aj pre svoje záľuby, v ktorých dominovala láska k prírode a k dejinám. Členom SAS bol od roku 1975.

Keďže od roku 1940 pôsobil predovšetkým v Turnianskom Podhradí a v Moldave nad Bodvou, najčastejšie sa venoval oblasti Slovenského krasu a Zádielskej doline. Bol objaviteľom mnohých archeologických lokalít, s čím pravidelne oboznamoval archeológov, ktorým zároveň poskytol na spracovanie aj všetok nazbieraný materiál. Len vďaka jeho účinnej pomoci sa mohli úspešne realizovať viaceré archeologické výskumy, ako napr.: žiarového pohrebiska v Zádielských Dvorníkoch, Kostrovej jaskyne v Zádieli, Slaninovej jaskyne v Turnianskom Podhradí-Háji a ďalších. V tejto činnosti nepoľavil ani vo vysokom veku a bol pre nás, ktorí sme ho poznali a spolupracovali s ním veľkým inšpiračným zdrojom pracovitosti a životného optimizmu. Takým zostane v našich spomienkach aj naďalej. Česť jeho pamiatke!

L. Kaminská

Za PhDr. Stanislavom Šiškom, DrSc.

Na počiatku prvého leta nového storočia, 9. júla 2001 postihla slovenskú archeológiu bolesná strata. Zhubná a rýchle postupujúca choroba vytrhla z kruhu rodiny i z kruhu nás priateľov, kolegov a spolupracovníkov významného vedca a výborného človeka PhDr. Stanislava Šišku, DrSc.

Čas je bežec s dlhým krokom. Dr. Šiška totiž patril dokonca už k najmladšej vetve tej prvej ucelenej generácie, ktorá pred 40 - 50 rokmi vytvárala vstupnú v spomienkach iste trochu aj idealizovanú - priekopnícku etapu vo vývoji programovanej archeológie na Slovensku: obdobia hlbokého zánietenia vedeckej obce pre vedu, obdobia, keď sa akosi viac pracovalo, diskutovalo a vraj aj menej závidelo...

Rodák zo Slovenských Ďarmot, hlásiaci sa však osobnostne a svojim odborným pôsobením najmä k východnému Slovensku, sa nedávno, 31. mája 2001, už v zajatí krutej choroby dožil 66. narodenín. Od roku 1958, keď skončil štúdium archeológie na Filozofickej fakulte UK v Bratislave pôsobil na Archeologickom ústave SAV v Nitre. Stal sa popredným a medzinárodne uznávaným bádateľom v oblasti mladšej a neskoršej doby kamennej so širokým chronologickým a tematickým záberom. V r. 1967 sa stal kandidátom a v r. 1992 doktorom historických vied.

S menom dr. Šišku nie je spojená nostalgia nad tým, čo bolo a čo sa už pomínulo. Kolega totiž dokázal žiť s duchom doby, pozeral dopredu, bol aktívnym účastníkom základných zmien, ktoré prebiehali v metodike výskumu, no i vo vývoji spoločnosti, bol žičlivý k svojim generačným nasledovníkom, s neutíchajúcim elánom si kládol nové otázky a plnil vedecké programy. Bol pracovitý a svedomitý. Patril k tým, ktorí sa zaslúžili a vysoké postavenie slovenskej archeológie v domácom a v medzinárodnom meradle, čo je i v súčasnosti dôležitým argumentom a výzvou pre tých, ktorí sú toto postavenie povolani udržiavať a rozvíjať.

Stanislav sa nevyhýbal povinnostiam a úlohám, ktoré ho v živote stretali, ľudské neduhy ako zápečníctvo, chytráctvo, podliezanie prekážok vyvolávalo jeho odpor, boli v protiklade k jeho zmyslu pre - aj keď vždy len relatívnu - spravodlivosť. Teraz keď nás navždy opustil, neostali po ňom zmešané termíny, neodovzdané rukopisy, dokumentácia výskumov. Na váhu životných zásluh však možno položiť uznávané vedecké dielo, výbornú povest šľachtetného a dobrého človeka spolupracovníka, priateľa a vzorného otca rodiny.

V našich myšliach je smútok nad stratou bádateľa, ktorý mal všetky predpoklady pre ďalšie vedecké úspechy a predčasne odišiel na tajomnú konečnú cestu do nekonečna. Pociťujeme citeľnú medzeru po prajnej a veľkorysej osobnosti, za človekom s nadhľadom nad výkyvmi času, v ktorom sa odohrávajú ľudské osudy a prejavujú sa charaktery. On v týchto skúškach ostával víťazom, ktorého dar nezviedol, hrozba nesklonila. Ostal sám sebou...

Neskonálny počet zastávok lemuje vedecké úsilie nášho Stanislava - od elévskych počiatkov pri spracovaní halštatských hradísk, pri prieskume Východoslovenskej nížiny s objavením vyše 100 nových lokalít, cez jednu z najväčších odkrytok slovanskej osady v Hnojnom. Nasledovalo hlboké a všestranné poznávanie kultúr mladšej doby kamennej na základe výskumov v Michalovciach, Lúčkach, Oboríne, Veľkých Raškovciach, Šebastovciach, Čečejevciach, Soli a najmä pri jeho najväčšom výskume v Šarišských Michaľanoch. V zahraničí sa zúčastnil expedície v Egypte na výskumoch pamiatok takmer súbežných s obdobím svojho záujmu v strednej Európe. Výpočet ďalších úspešných vedeckovýskumných podujatí S. Šišku by trval dlhšie... Boli základom jeho odborného vzostupu a viacerých zaslúžených vedeckých ocenení. Kultúry pravekých spoločenstiev, ktoré vycizeloval z anonymity a dal zmysel ich existencii v širších civilizačných súvislostiach budú trvalo spojené s jeho menom. Publikácie Stanislava Šišku predstavujú pevný vklad do dejín slovenskej archeológie. Obohatili historické vedomie nášho národa a občanov Slovenska o nové fakty veľkej hodnoty.

Stanislav nič nebral akoby na úver a neostal nikomu dlžný. Z posledných veľkých prác svedčí o tom jeho levý podiel na spracovaní archeologickej časti Kroniky Slovenska, podiel na historických mapách pre Atlas slovenskej krajiny a spracovanie výskumu v Šarišských Michaľanoch v edícii Archeologické pramene Slovenska.

Bol obľúbeným a váženým kolegom, veľa priateľov a uznania získal v zahraničí. I ja sám mu v spomienkach vďačím za mnohé. Rozhovory s ním boli vzpruhou, motivovali optimizmus a hľadanie riešení. Bol už oddávna propagátorom voľnej a preto tvorivej diskusie tzv. búrok mozgov - bez obmedzenia tradičnými klíšé, ideovými schémami a fetišmi. Bol arbitrom porozumenia v našich kolektívoch, hľadačom konsenzu, hlásateľom radosti z tvorivej práce. V trojčlennom spoluautorstve sme mali možnosť spolu sa tešiť z vysokých čitateľských ocenení v už dávnom roku 1991, keď vyšla pekná publikácia Dejiny dávnovekého Slovenska.

Nuž zbohom, Stanko! Ďakujeme Ti... Nech Ti je slovenská zem ľahká...

"Podobne ako voda zviruje spomienka tie svoje prstene, že až mi srdce zvieria; z jedného bodu sa pohne a vzápätí zmiera..." Áno, spomienky nás, s ktorými si zdieľal svoj pracovný i osobný život sa budú čoraz viac prelievať do diela, ktoré si po sebe zanechal a prostredníctvom neho budeš žiť vo vedomí tých, ktorí budú po nás opäť a opäť prenikať do neznámych končín dávnej minulosti.

A. Ruttkay

Za Priskou Škvarekovou (*4. 7. 1932 - †30. 7. 2001)

Po dlhej a ťažkej chorobe vo veku 69 rokov naše rady navždy opustila Priska Škvareková, rod. Stankovičová, jedna z prvých zamestnankýň Archeologického ústavu SAV po jeho presťahovaní z Martina do Nitry. Priska bola vzácnym človekom, ktorý sa svojimi osobnými vlastnosťami natrvalo vhlbil do našich myslí, človekom, ktorý zanechal po sebe výraznú stopu v grafickej časti slovenskej archeologickej spisby. Pochádzala zo Salky (okr. Štúrovo) z roľníckej rodiny a teda vyzbrojená len vlastným nadaním a túžbou po ďalšom vzdelaní po skončení strednej školy v r. 1949 odišla do Bratislavy uchádzať sa o štúdium na Vyššej škole umeleckého priemyslu - odbor grafika. Bez protekcie a konexií sa na túto školu dostala a s vynikajúcim prospechom ju v roku 1953 ukončila. Už počas štúdia nedostatok finančných prostriedkov na štúdium si kompenzovala príležitostnými prácami v propagačnom oddelení firmy Hron, v kulisárni Slovenského národného divadla, v Národopisnom ústave SAV a hlavne písárskymi prácami v Slovenskom národnom múzeu u Dr. L. Kraskovskej, ktorá neskôr na jej kvality upozornila vtedajšieho riaditeľa Archeologického ústavu SAV v Nitre doc. Dr. A. Točíka. A tak po krátkom pôsobení v Štátnej banke československej v Štúrove dňa 16. marca 1954 Priska bola prijatá na miesto grafičky a kresličky do AÚ SAV v Nitre. Odvtedy jej tvorivý život bol spojený s archeológiou plných 38 rokov až do odchodu do dôchodku 28. januára 1992, podmienený najmä zákernou chorobou, s ktorou viac ako jedno desaťročie hrdinsky bojovala prechádzajúc údobiami, ktoré si vyžadovali veľa odvahy, veľa lásky k životu, vyrovnanosti, trpezlivosti, pokory. Aj vtedy, keď jej to zdravotný stav dovoľoval, utiekala sa ku kresbe archeologických nálezov. Prisku som poznala už v roku 1954 počas svojej letnej praxe v AÚ SAV. Je darom, ak ani po rokoch nemusíte si o niekom korigovať názor - to platí o Priske v plnej miere. Vidím ju za jej stolom v kresliarni zahĺbenú do svojej práce, ktorú s radosťou a s plným zaujatím vykonávala, vidím ju nenápadnú, ale v odbore a dejinách umenia rozhladenú a vzdelanú, pritom nesmierne skromnú. Bola korektná, tolerantná, obetavá, bola stmelujúcim prvkom v kolektíve. Zanechala za sebou nespočetné, jemné perokresby nálezov, legá jednotlivých publikácií, návrhy na prebaly kníh, vykonala kopu pomocných grafických prác pri výstavách a rôznych akciách ústavu - tým všetkým reprezentovala mladú slovenskú archeologickú vedu. Bola dlhoročnou členkou SAS. Milovala svoju prácu, svoju rodinu, svojich blízkych. Ako ticho a nenápadne žila, tak aj ticho dňa 30. júla 2001 vyhasol jej plodný život a mne ostáva už len za nás všetkých, za celú archeologickú obec a slovenskú vedu sa jej poďakovať a vzdať jej poctu.

D. Bialeková

Zomrela prof. Zuzana Lányiová

Po dlhej chorobe zomrela prof. Zuzana Lányiová, bývalá pracovníčka redakcie Archeologického ústavu SAV, prekladateľka do nemeckého a francúzskeho jazyka. Zomrela v Nitre. Svojich príbuzných, priateľov a bývalých kolegov navždy opustila 28. októbra 2001, v 86. roku svojho života. Jej preklady odborných príspevkov sa na stránkach Slovenskej archeológie a Študijných zvestí objavovali najmä v šesťdesiatych rokoch minulého storočia. Vtedy, po nútenom ukončení práce stredoškolskej profesorky v Nových Zámkoch, prijala pracovné zaradenie prekladateľky v Archeologickom ústave SAV. Rýchlo sa oboznámila s odbornou problematikou svojej pracovnej náplne, rýchlo zvládla odborné termíny a tak celé jedno desaťročie verne slúžila tomuto pracovisku. Po uvoľnení politickej atmosféry v rokoch 1968/1969 využila možnosť opäť sa zaradiť do školského procesu. Nastúpila na miesto stredoškolskej profesorky na Strednej potravinárskej škole v Nitre, kde zotrvala až do odchodu do dôchodku. Nestratila však kontakt s Archeologickým ústavom SAV. Udržovala ho dlhé roky prostredníctvom bývalých kolegýň a kolegov, najmä pracovníkov redakcie Štefana Hrebíčka, Rozálie Kubičkovej, Berty Nieburovej, Heleny Bublovej a ďalších. Patrila k spolupracovníkom, u ktorých vždy bolo možno nájsť pochopenie, láskavé slovo, morálnu pomoc a usmernenie. Jej životná filozofia postavená na hlbokej viere sa odzrkadľovala v láske k blížnemu, v sebaobetovaní, v hľadani dobra a úcte k človeku.

Posledná rozlúčka s prof. Zuzanou Lányiovou sa uskutočnila 2. novembra 2001 na cintoríne v Zlatých Moravciach, kde boli jej telesné pozostatky uložené do rodinnej hrobky.

E. Kolníková

Za pani Helenou Točíkovou (1921 - 2001)

Dňa 28. 7. 2001, krátko po dovŕšení 80. roku života, zomrela pani Helena Točíková, rod. Žiláková (rodáčka z Poltára), manželka prvého riaditeľa Archeologického ústavu SAV doc. PhDr. Antona Točíka, DrSc. Celý život po jeho boku so záujmom sledovala úspechy i úskalía rozvoja slovenskej archeológie a budovania archeologického

ARCHEOLOGICKÉ VÝSKUMY A NÁLEZY NA SLOVENSKU V ROKU 2000. Odborní redaktori PhDr. Ivan Cheben, CSc.; PhDr. Ivona Vlkolinská, CSc. Vydavateľ Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied v Nitre. Rok vydania 2001. 323 strán, 127 obr., 2 mapy.

SLOVENSKÁ ARCHEOLÓGIA, ROČNÍK XLVIII, 2000, č.1, Vydavateľ: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied Nitra. OBSAH: J. Pavúk: Das Epilengyel/Lengyel IV als kulturhistorische Einheit (Epilengyel/Lengyel IV ako kultúrnohistorický celok) G. Nevizánsky: Pseudokernoi aus Stránska (Pseudokernosy zo Stránskej); V. Plachá - J. Paulík: Počiatky osídlenia devínskeho hradiska v mladšej dobe bronzovej. V. Furmánek: Schwert mit Wulstgriff aus Novohrad; G. Fusek: Torzo stredovekého sídliska v Bielovciach. Spomenka: Pred 100 rokmi sa narodil

velikán európskej archeológie Jan Filip (*Titus Kolník*) Správa: 5. kolokvium "Obdobie popolnicových polí a doba halštatská" (*Jana Katkinová*). Recenzie: Die Sántana de Mureş-Černjachov-Kultur (*Titus Kolník*), Eduard Krekovič: Römische Keramik aus Gerulata. Mit einem Beitrag von Roman Sauer (*Klára Kuzmová*), Dr. Paola Korošec: Nekropola na Ptujskem Gradu, turnirski prostor (*Ján Vavruš*), M. Petrescu-Dîmbovița: Der Arm- und Beinschmuck in Rumänien (*Ladislav Veliačik*).

PRIECHOD. Od najstarších dejín po prah 3. tisícročia. Monografia obce. Vydal Obecný úrad Priečhod v r. 2001, 111 strán. Štúdie z prírodných vied, histórie, etnografie, cirkevných dejín. Kolektív autorov: V. Chromeková, M. Jurkovičová, N. Polčák, A. Gajdoš, Z. Drugová, G. Brendza, P. Turis. Farebná obálka a čiernobiele a farebné obrázky.

M. Mácelová

Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity - STUDIA ARCHAEOLOGICA BRUNENSIA roč. XLIX, M5, 2000, Brno 2001. Zborník venovaný pamiatke PhDr. Jany Vignatiovej, CSc. (24. 4. 1937-1. 9. 1999), vynikajúceho pedagóga a človeka a výraznej vedeckej osobnosti najmä v oblasti teoretického i terenného bádania včasného stredoveku na Pohansku pri Břeclavi. Do zborníka prispeli: J. MĚŘINSKÝ: *Památce Jany Vignatiové* (s. 5-7); H. PALÁTOVÁ: *Bibliografie prací PhDr. JANY VIGNATIOVÉ, CSc* (s. 9-13); M. LAMIOVÁ-SCHMIEDLOVÁ: *Zriedkavé výzdobné motívy na neskororímskej keramike na východnom Slovensku* (s. 15-23); J. MACHÁČEK: *K absolutní a relativní chronologii keramiky středodunajské kulturní tradice na jižní Moravě* (s. 25-55, 231-233); M. LOŽEK: *Fyzikálně-chemické rozborů korálku z lokality Břeclav-Libivá* (s. 57-59); R. ŠVECOVÁ: *Nálezy kostenej a parohovej industrie z predveľkomoravských a veľkomoravských sídlisk na Pohansku pri Břeclavi do roku 1995* (s.61-95); D. STAŠŠÍKOVÁ-ŠTUKOVSKÁ: *Výbrané nálezy z Boroviec a Břeclavi-Pohanska k otázke interakcií staromoravských a nitrianských Slovanov* (s.97-111); T. ŠTEFANOVIČOVÁ: *K otázke významu predmetu ako amuletu* (s.113-117); R. PLEINER: *Ukázky kovárskych techník z predveľkomoravských Mikulčíc* (s. 119-132); Z. ŠPIČÁK: *Úvaha k problematice jižní zdi apsidy kostela v Uherském Hradišti-Sadech* (s. 133-162); M. BERANOVÁ: *Poděbrady a slavníková Libice* (s. 163-174); A. PROFANTOVÁ: *Nové poznatky o vybraných nálezech z Libice nad Cidlinou* (s.175-181); A. BARTOŠKOVÁ: *Metodické problémy chronologie na základe výzkumu budečského hradiště* (s. 183-187); K. SKLENÁŘ: *Poznámky k počátkům archeologických map v Čechách* (s.189-200); V. HAŠEK - R. KRAJÍČ - R. NEKUDA: *Geophysical prospection for archaeological excavation of deserted medieval settlements of 13.-15. centuries the Czech Republic* (s. 201-228, 235-238).

D. Bialeková

Archaeologia mediaevalis Moravia et Silesiana I/2000, Brno 2001. Konference Pohansko 1999 40 let od zahájení výzkumu slovanského hradiska Břeclav-Pohansko. Břeclav-Pohansko 3.-4.VI. 1999 (edit. Z. Měřinský). Prvé číslo novozaloženého média ÚAMFF MU v Brne, zameraného na prezentáciu základných poznatkov a výsledkov, ktoré dosiahla moravská a sliezka archeológia, ako naznačuje titul, je venovaný konferencii, ktorá sa v r. 1999 konala na Pohansku pri Břeclavi. Po Úvode Z. MĚŘINSKÉHO (s.7) zborník má dva tematické okruhy: I. Pohansko u Břeclavi a jeho zázemí s príspevkami: J. MACHÁČEK, *Pohansko u Břeclavi po roce 1990. Příspěvek ke čtyřicátému výročí zahájení archeologických výzkumů* (s.9-20); †J. VIGNATIOVÁ- E. KLANICOVÁ, *Předběžná zpráva o výsledcích archeologického výzkumu na jižním předhradí Pohanska u Břeclavi v letech 1991-1994* (s. 21-30); E. KLANICOVÁ, *Archeologické lokality z doby hradištní v zázemí hradiska Pohansko u Břeclavi* (s. 31-37); J. MACHÁČEK, *Zpráva o archeologickém výzkumu Břeclav-Libivá 1995-1998*

(s. 39-62); L. HORÁČKOVÁ - L. VARGOVÁ - J. MACHÁČEK, *Antropologicko-lekářský výzkum kosterních pozůstatků z doby stěhování národů (Libivá u Břeclavi). Předběžné sdělení* (s. 63-69); Z. MĚŘINSKÝ, *Hradisko Břeclav-Pohansko a počátky Břeclavského hradu* (s. 71-90); Č. STAŇA, *Osobitost velkomoravských šperků z Břeclavi-Pohanska* (s. 91-109); E. DROZDOVÁ, *Antropologická charakteristika staroslovanského obyvatelstva hradiště Pohansko u Břeclavi* (s.111-125); R. RAJCHL, *Astronomické prvky v orientaci pohřebiště Břeclav-Pohansko* (s. 127-132). II. LOKALITY A SLOVANSKÁ HMOTNÁ KULTURA ČECH, MORAVY A SLOVENSKA - M. LUTOVSKÝ - J. MICHÁLEK, *Archeologie násilného zániku: pád Hradce u Němčic* (s. 133-142); D. BIALEKOVÁ, *Železný česák z Pobedima (dedikované pamiatke PhDr. J. Vignatiovej, CSc. a univ. prof. PhDr. B. Dostálovi, DrSc.)* (s. 143-150); V. TURČAN, *Slovanský predkresťanský kultový objekt v Moste pri Bratislave* (s. 151-158);

DÔLEŽITÉ UPOZORNENIE

Vykrádanie archeologických lokalít - novelizácia Trestného zákona

Dovoľujeme si Vám týmto oznámiť, že Národná rada SR schválila novelizáciu zákona č. 140/1961 Zb. Trestného zákona (ZZ SR č. 253/2001, § 258a).

Vďaka nej je možný účinnejší boj proti vykrádačom a ničiteľom archeologických nálezísk. Prosíme Vás o využívanie jeho ustanovení v praxi a o okamžité nahlasovanie prípadov poškodzovania a znehodnocovania kultúrneho dedičstva orgánmi činnými v trestnom konaní.

Znenie novelizovaného zákona:

§ 258a

Poškodzovanie a znehodnocovanie kultúrneho dedičstva

- (1) Kto bez povolenia vykonáva archeologický výskum alebo výkopy na území s archeologickými nálezmi, potresce sa odňatím slobody až na šesť mesiacov alebo peňažným trestom, alebo prepadnutím vecí.
- (2) Odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky alebo peňažným trestom sa páchatel' potresce, ak si prisvojí vec, ktorá je archeologickým nálezom a spôsobí tým škodu nie malú.
- (3) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potresce, ak činom uvedeným v odseku 1 alebo 2
 - a) spôsobí značnú škodu,
 - b) spácha taký čin ako člen organizovanej skupiny, alebo
 - c) archeologický nález neoprávnene vyvezie mimo územia Slovenskej republiky.

Komisia pre TAVS

INFORMÁCIE

Výročné ceny časopisu PAMIATKY a múzeá za rok 2000

Už po desiaty raz udelila redakčná rada revue pre kultúrne dedičstvo Pamiatky a múzeá spoločne s jeho vydavateľmi Slovenským národným múzeom a Pamiatkovým ústavom v Bratislave na návrh čitateľov a ďalších navrhovateľov prestížne ceny za najvýznamnejšie diela a činy z oblasti ochrany nášho kultúrneho dedičstva za predchádzajúci rok. Ceny, ktoré sa udeľujú v šiestich kategóriách, boli ich nositeľom odovzdané pri príležitosti slávnostného otvorenia Dní európskeho kultúrneho dedičstva 2001 v Slovenskej republike v piatok 7.9.2001 v Rožňave, Starej radnici.

Oceneným jednotlivcom, kolektívom a inštitúciám aj touto cestou srdečne blahoželáme!

*v kategórii Objav-Nález-Akvizícia

PhDr. Božene Tomášovej za záchranu archeologických nálezov z ohrozených lokalít východného Slovenska do zbierok Krajského múzea v Prešove

*v kategórii Expozícia-Výstava

PhDr. Eve Králikovej a kolektívu tvorcov za výstavu Cesta dejinami. Zo zbierok múzeí a galérií; v Slovenskom národnom múzeu-v Etnografickom múzeu v Martine a PhDr. Želmíre Grajciarovej a Prof. PhDr. Ivanovi Rusinovi, CSc., za výstavu Umenie reštaurovania v Galérii mesta Bratislavy

*v kategórii Publikácia

PhDr. Zore Rusinovej a kol. autorov za publikáciu Slovenskej národnej galérie Dejiny slovenského výtvarného umenia 20. storočia

*v kategórii Reštaurovanie-Obnova

Zlatici Čellárovej a Sono Poórovej za reštaurovanie synagogálnej textílie zo zbierok Slovenského národného múzea Múzea židovskej kultúry a akad. mal. Anne Svetkovej za reštaurovanie gotickej tabuľovej maľby z oltára v kaplnke Zápoľských v Spišskom Štvrtku

*v kategórii Film-Video-Multimediálne dielo

kolektívu tvorcov filmu Spišské fragmenty o vývoji nástennej maľby v 14.-16. storočí na Spiši

*v kategórii Akcia-Podujatie

Umeleckohistorickej spoločnosti za kolokvium pri príležitosti stého výročia narodenia prof. Vladimíra Wagnera

